

ONZE VOGELS

50e jaargang no. 3, maart 1989

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

seel

De

VOGELS

ISSN 0030-3224

BOND VAN VOGELLIEFHEBBERS

REDACTIE

C.E. van Berkel
Chr. Walraven
Redactieadres: Postbus 74, 4600 AB Bergen op Zoom

VERANTWOORDELIJKHEID

De uitgever van dit blad, de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, is niet verantwoordelijk voor de inhoud van hierin opgenomen advertenties en erkent geen enkele verplichting tot opnemen van aangeboden advertenties.

De auteurs blijven verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen. Door publikatie neemt de uitgever geen enkele verantwoordelijkheid op zich. Het zonder schriftelijke toestemming overnemen van artikelen of gedeelten daarvan is verboden.

ADVERTENTIES

Voor advertenties – ook die van leden en abonnees – met een zakelijk karakter, zijn tarieven en verdere inlichtingen verkrijgbaar bij het Bondsbureau van de NBvV. Kleine annonces, voor afdelingen, leden en abonnees op 'Onze Vogels', van zuivere particuliere aard zie onder 'Vraag en Aanbod'.

VRAGEN OVER?

WATERSLAGERS aan: H. Warmerdam, V.d. Duijn van Maasdamlaan 45, 2181 XB Hillegom.
HARZERS aan: M.A. Paans, Ringbaan Oost 89, 5014 GA Tilburg.
KLEURKANARIES aan: J.A. Barsch, Grotestraat 53 6511 VB Nijmegen.
VORM- EN POSTUURKANARIES aan: J. Kuiper, W. Marisstr. 2, 2282 SP Rijswijk.
EUROPESE VOGELS (WILDZANG) EN HUN BASTAARDEN, GROTE PARKIETEN EN AGAPORNIDEN aan: D.A. Duivis, St. Josephstraat 46, 4847 SG Teteringen.
ZEBRAVINKEN, JAPANSE MEEUWEN EN HUN BASTAARDEN aan: C. van Elven, Van N. van Eemnesln. 7, 8384 EA Wilhelminaoord.
TROPISCHE VOGELS EN HUN BASTAARDEN aan: M. Schuurhuis, Drecht 23, 8032 CH Zwolle.
VRUCHTEN- EN INSECTENETERS aan: G.M. Essenberg, Van Beethovenln. 213, 3144 AE Maassluis.
GRASPARKIETEN aan: S. Harkema, Prov. weg 29a, 9677 PA Heiligerlee.

Postzegels voor antwoord bijsluiten.

Geen retourport, dan ook geen antwoord!

Deze regel geldt ook voor vragen aan auteurs etc.

De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is ingeschreven in het verenigingsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Breda, onder nummer V-280824.

Het volgende nummer wordt ter post bezorgd op
24 april 1989

IN DIT NUMMER

	pag.
Cardinalinae	100
De vererving van de witstuitfactor bij de diamantduif	107
Samenleving en milieu van de vogels	110
Oranjeroodsabelvoorschimmel	113
Rode Kardinaal	113
Onze Harzervogels	114
Kweek met de Damaljster	116
Gedachten over inteelt	119
Zomertijd	119
Bijeneters	120
Volière van de maand	122
Beter één kweekronde goed dan	123
Een tipje agapornis	124
Graszaden	125
Langstaart roodvink	127
De papegaai als huisdier	130
Bondsmedelingen	143

IN DIT NUMMER ADVERTEREN

	pag.
Dorpman's, Aves, Fauna metaalwaren b.v., Kloeg, H. Dijks, Montferland, Keesmaat	106
Fauna metaalwaren b.v.	135
De witte spreeuwer, Melwo	136
Bogena, Wolro, Cédé	137
Van de Kamer, Boskoopse vogelmarkt	138
F. Thijssen, Wovo, Stijger,	
Nekton, Gehu	139
Zagers, Konacorn, Orni-Mondo, v t' Hart, S.T.T.	140
Van Keulen, Cédé	141
Witte Molen, Fauna metaalwaren b.v.	142
N.B.v.V. Service	143
N.B.v.V. Boekenservice	144

Foto voorplaat: Leigrize kernbijter

Foto: C. Scholtz/v.d. Hooven

Ontwerp en druk: Steens Schiedam b.v.

Postbus 59, 3100 AB Schiedam – Telefoon (010) 462 29 22

Cardinalinae

Deel 1 - Kernbijters

Leigrijze kernbijter

Tekst: Cees van Berkel Foto's: Ton de Bruijn en Cees Scholtz /Crujff, Van Os en van den Hoven.

Inleiding

De familie **Emberizidae**, globaal gezegd de gorzen en gorsachtigen, is ingedeeld in enkele onderfamilies en een daarvan is **Cardinalinae**. Deze onderfamilie telt volgens de Checklist of the Birds of the World van Howard and Moore, 16 geslachten met 47 soorten waarvan een aantal ook een of meer ondersoorten heeft. Het is voor vogelliefhebbers een belangrijke groep waarvan een groot deel van de soorten erg gewild is en veelvuldig gehouden en gekweekt wordt, vooral met de kardinalen, bisschopsvogels en de zogenaamde kleurvinken maar ook met de kernbijters.

In een viertal artikelen wil ik u het een en ander over deze interessante groep vogels vertellen en ik wil beginnen met de Kernbijters waaraan ik in het artikel over de appelvinken, pagina 166 e.v., april 1988, reeds een enkel woord heb gewijd. In dat artikel staat dat de Appelvinken zijn ingedeeld in de familie Fringillidae en 'echte kernbijters' zijn, maar dat ook in de familie Emberizidae, met name in de onderfamilie Cardinalinae,

echte kernbijters voorkomen. Teneinde tussen beide families een goed onderscheid te bewerkstelligen, noemen we de tot de familie Fringillidae behorende kernbijters Appelvinken en de tot de familie Emberizidae /Cardinalinae

behorende geslachten Pitylus, Caryothraustes en Pheucticus, geven we als naamstoevoeging **KERNBIJTER**. Overigens binnen de laatstgenoemde onderfamilie komen meerdere soorten voor welke met een opvallend zware

Gele kernbijter man

Jonge gele kernbijter, let op vleugel- en rugtekening

snavel zijn uitgerust, zoals de kardinalen en vooral ook enkele bishopsvogels, maar die beschouwen we toch als aparte soorten niet zijnde kernbijters.

De soorten:

Pitylus grossus, Leigrijze kernbijter.

Ondersoorten en verspreiding: **P.g. saturatus**, Nicaragua tot Ecuador; **P.g. grossus**, Venezuela Guyana, Brazilië, West Colombia, Peru en Bolivia. Lengte 17 cm. Een geheel blauw- tot leigrijze vogel met uitzondering van kin en keel waarop een witte vlek voorkomt welke is omgeven door een zwarte onregelmatig verlopen band. Boven de snavel bevindt zich een heel smal zwart bandje dat van de snavelbasis verder uitloopt tot onder de ogen en aldaar onregelmatig uitvloeit op de wangen. De forse snavel is koraalrood, ogen donker, poten zwart. De pop is valer grijs en mist het zwart rond de snavel en keelvlak.

Pitylus fuliginosus, Grijszwarte kernbijter.

Geen ondersoorten. Verspreiding: Brazilië, Paraguay, Noord Argentinië. Lengte 18 - 19 cm. De vogel is geheel donker grijs tot zwart, snavel rood, ogen donker met donkerrode lidrand, poten bruin hoornkleurig. De pop is nagenoeg gelijk aan de man. Beide soorten zijn zelden of nooit ingevoerd en er is weinig van bekend.

Caryothraustes canadensis, Geelgroene kernbijter.

Ondersoorten en verspreiding: **C.c. canadensis**, Colombia, Ven-

zuela, Brazilië en de Guyana's; **C.c. frontalis**, Noordoost Brazilië; **C.c. brasiliensis**, Oost en Centraal Brazilië. Lengte 16 cm. Een geheel geelgroene vogel met een klein zwart maskertje rond de zware geelkleurige snavel. De pop lijkt sterk op de man.

Caryothraustes poliogaster, Zwartmasker kernbijter.

Ondersoorten en verspreiding: **C.p. poliogaster**, Zuidoost Mexico, Guatemala en Honduras; **C.p. scapularis**, Nicaragua, Costa Rica en West Panama; **C.p. simulans**, Oost Panama. Lengte ongeveer 16 cm. Deze soort lijkt erg veel op de voorgaande maar heeft grijsachtige flanken en een grijze buik. Man en pop zijn nagenoeg gelijk.

Caryothraustes humeralis, Geelschouder kernbijter.

Ondersoorten geen. Verspreiding: Colombia, Ecuador en Brazilië. Lengte ongeveer 16 - 17 cm. De vogel is op de bovendelen olijfgroen, heeft een loodgrijs voorhoofd en een vrij brede zwarte streep over de ogen. De onderdelen zijn

Jonge gele kernbijter

grijsachtig van kleur. Ook bij deze soort zijn de man en pop gelijk van tekening. Caryothraustes-soorten worden maar zeer zelden ingevoerd. Qua levenswijze komen ze sterk overeen met de soorten van het geslacht Pheucticus.

Pheucticus chrysopleus, Gele kernbijter.

Ondersoorten en verspreiding: **P.c. dilutus**, Noordwest Mexico; **P.c. chrysopleus**, West Mexico; **P.c. rarissimus**, Zuid en Centraal Mexico; **P.c. aurantiacus**, Zuid Mexico en Guatemala; **P.c. laubmanni**, Noord Colombia en Noord Venezuela. Lengte 20-22 cm. De man doet denken aan de wiewaai. Geheel geel met wit bekleetzwarte vleugels en staart. Soms heeft de man op het rugdek een zwarte lengtestreep. De pop is gelijkgetekend als de man, alleen waar de man zwart is is de pop meer olijfgroen tot geelbruin van kleur met zwartbruine lengtestrepen. Vleugeldekveren en pennen, de bo-

venstaartdekveren en de staart grijsbruin tot zwartbruin. De jongen gelijken op de volwassen poppen met dien verstande dat de jonge mannen al wat geleer van kleur zijn. In de vlucht gelijken deze gele kernbijters eveneens sterk op de Wiewaai.

Pheucticus tibialis, Zwartoog kernbijter.

Geen ondersoorten. Verspreiding: Costa Rica en Panama. Lengte 21 cm. Lijkt veel op de voorgaande soort, de gele kernbijter, maar is warmer van tint. Een driehoekig klein zwart veerveldje bevindt zich van het oog met het breedste vlak tegen de snavelwortel. De snavel is vrij donker en op de vleugels komt minder wit voor. De pop is nagenoeg gelijk aan de man.

Pheucticus chrysogaster, Geelbuik kernbijter.

Geen ondersoorten. Verspreiding: Zuidwest Colombia, Ecuador en Peru.

Ook deze gelijkt erg veel op de gele kernbijter maar is duidelijk lichter van kleur, meestal zwart bestreep op het rugdek en kleiner van formaat, namelijk ongeveer 18 cm. Door sommige auteurs worden tibialis en chrysogaster gezien als ondersoorten van *P. chrysopleus*.

Pheucticus aureoventris, Zwartrug kernbijter.

Ondersoorten en verspreiding: **P.a.**

meridensis, Venezuela; **P.a. uropygialis**, Colombia; **P.a. crisalis**, Zuidwest Colombia en Ecuador; **P.a. terminalis**, Peru; **P.a. aureoventris**, Zuid Peru, Bolivia, Brazilië, Paraguay en Noordwest Argentinië. Lengte ongeveer 22 cm. Geheel

zwarte kop en bovenzijde met in de vleugels witte vlekken. Voor het overige is de vogel geel, ogen donker en snavel zwartgrijsachtig. De pop is op de bovendelen bruiner en soms bestreep. De vleugelvlekken zijn dof witachtig van kleur, de onderdelen geel bestreep. Kin en keel vertonen een zwarte dwarsbestreping.

Pheucticus ludovicianus, Roodborst kernbijter.

Geen ondersoorten. Verspreiding: Zuid Canada, Mexico, Centraal Amerika en Zuid Amerika. Lengte 19 cm. De man is op de bovendelen zwart en ook de kop is geheel zwart tot en met de kin. Op keel en borst een rode vlek. Onderzijde vuilwit. Ze hebben een zomer- en een winterkleed, zie onder Levenswijze. De pop is over het geheel genomen bruin van kleur, witachtige koptekening en zwart in de vleugels.

osel

De

Pheucticus melanocephalus, Zwartkop kernbijter.

Ondersoorten en verspreiding: **P.m. melanocephalus**, Zuid Canada, West en Centraal USA, Mexico; **P.m. maculatus**, Zuidwest Canada, West USA, Mexico. Lengte 18 cm. Ook bij deze soort is er sprake van een winter- en zomerkleed. De man heeft een zwarte kop en zwarte vleugels met witte vlekken. Kin, hals, keel, en onderzijde warm bruin. Ogen donker, snavel donker hoornkleurig. De pop is geheel bruin, op de kop en de vleugels donkerder dan op de onderdelen. Ook zij heeft in de vleugels een witte band.

Daar waar sprake is van ondersoorten bestaan er verschillen in verschijningsvorm tussen nominaat en andere rassen. Meestal in geringe kleurafwijkingen en / of formaat.

Levenswijze

De soorten zijn overwegend bewoners van beboste gebieden maar verschillende komen ook voor op de uitgestrekte landbouwvelden, parken en tuinen alsmede in de woongebieden. Hun voedsel bestaat uit allerlei zaden, bessen, vruchten, insecten waaronder vooral kevers, en sommige soorten nemen ook wat groen op. De zwartkop kernbijter staat vooral bekend als verdelger van de Coloradokever en alleen daarom al een graag geziene gast in de landbouwsector. Opmerkelijk van deze zwartkop kernbijter is ook dat ze volwassenen monarchvlinders in hun geheel verorberen. U moet namelijk weten dat de rupsen van deze vlinder zich voeden met zijdeplanten (Asclepias) waarvan de bladeren het giftige Cardenolide bevatten dat bij de mens misselijkheid en zelfs een hartverlamming kan veroorzaken. Dat gif blijft ook in de volwassen vlinder zijn werkzaamheid behouden; een vorm van preventieve bescherming van het soort. Hoe het komt dat de zwartkop kernbijter immuun is voor dat gif is niet bekend. Het is, voor zover bekend, de enigste vogelsoort die dat 'aandurft'.

Sommige kernbijters zijn trekvogels die bij het naderen van de winter zich in zuidelijke richting verplaatsen, ande-

ren zijn standvogels. Met name de roodborst- en de zwartkop kernbijter hebben, althans de mannelijke exemplaren, een winter- en een zomerkleed. In hun winterkleed lijken ze sterk op de pop. Nochtans zijn bij de roodborst de mannen en poppen nog wel te onderscheiden, de mannen hebben rozeroode onderdek vleugelveren, de poppen geelbruine.

Zowel mannen als poppen zijn actief bij nestbouw betrokken, beurteilungen bebroeden ze de eieren en samen brengen ze de jongen groot. De nesten worden gemaakt van grasstengels, mos en allerlei ander plantaardig materiaal. Ze zijn komvormig en de binnenkant is met zachte fijne stengels gestoffeerd. Een legsel bestaat uit 3-5 eieren die vaalblauw tot blauwgroen van kleur zijn, bezet met donkere bruinachtige vlekjes en spatjes. De broedduur bedraagt 11-13 dagen en als de jonge kernbijters zo'n twee weken oud zijn verlaten ze het nest om vervolgens nog enige tijd door de oudervogels, later door de man alleen, gevoerd te worden. De nesten bevinden zich altijd in het groen, hetzij hoog in de bomen, hetzij aanmerkelijk lager bij de grond in dichte struiken. De jongen worden in hoofdzaak met insecten grootgebracht. Pas tegen dat ze zelfstandig worden beginnen ze gedeeltelijk aan het opnemen van zaden, vruchten etc.

In de volière.

Voor kernbijters is de belangstelling van de vogelliefhebber nooit zo bijster groot geweest. Het kan zijn dat onregelmatige en vaak zeer bescheiden import daer de oorzaak van is. Niettemin, de vogels mogen er best zijn, in hun verschijningsvorm zijn ze zeker de

moeite waard. Waar het hun zang betreft zij opgemerkt dat die luid en medius is, aangenaam om te horen. Gezien er veel sprake is van een sexueel dimorfisme, een uiterlijk waarneembaar verschil tussen man en pop, althans bij die soorten die binnen het bereik van de vogelliefhebbers komen, zal het samen stellen van paartjes niet zo'n probleem zijn. Daarbij komt altijd nog wel dat er tussen beide partners ook een goede verstandhouding dient te zijn, willen we althans kweekresultaten mogen verwachten. Men dient er wel rekening mee te houden dat het bepaald geen vogels zijn die zondermeer in een gezelschapsvolière met andere vogels kunnen worden samen gehouden. Niet dat men hieruit al direct de conclusie moet trekken dat kernbijters, met hun vervaarlijke snavels agressieve vogels zijn. Dat is zeker niet het geval, alleen is wel enige voorzichtigheid geboden, vooral ook omdat deze soorten van nature geen echt sociaal

Zwartkop kernbijter man en pop

Zwartrug kernbijter man

Roodborst kernbijter man en pop

osel

De

Cardinalinae

levende vogels zijn. In de meeste gevallen trekken ze het gehele jaar paarsgewijs op en zoeken ze geen of nauwelijks aansluiting bij anderen. Het beste kunnen ze dan ook per paar apart in een vluchtje worden ondergebracht. Ze dienen daarin wel voldoende vliegruimte te hebben en bovendien moet de ruimte rijkelijk zijn beplant. De meeste soorten zijn winterhard, kunnen ons klimaat zonder problemen doorstaan. Dat neemt niet weg dat ze over een goed beschutte plaats moeten kunnen beschikken, met andere woorden, de buitenvlucht dient wel te zijn voorzien van een aansluitend droog- en tochtvrij nacht- c.q. binnenverblijf.

Als voedsel verstrekken we ze een goed mengsel grove zaden waarin o.a. wat zonnepitten en saffloorzaden. Regelmatig een stuk maiskolf en wat gekiemde zaden. Daarnaast geven we ze allerlei soorten vruchten en bessen en vooral ook een zo rijkmogelijke variatie aan levend voer, waaronder meelwormen, maden, torretjes en kevers, etc. etc.

Er zijn met verschillende soorten kernbijters, blijkens de literatuur, al verschillende succesvolle kweekresultaten behaald. Toch vraagt een en ander best wel geduld en veel zo niet alles zal afhangen van een adequate huisvesting en verzorging. Tussen de roodborst- en de zwartkop kernbijter zijn regelmatig bastaarden gekweekt. Op zich niet zo vreemd, omdat zich zulks ook in de natuur voordoet. Hun verspreidingsgebieden overlappen elkaar. Hier en daar komt men elkaar dus kennelijk tegen en dan zijn slippertjes niet uitgesloten.

Van de heer M.G.G. Kremer uit Ootmarsum, ontvingen wij een schrijven waarin hij zijn ervaringen weergeeft met de kweek van de Gele Kernbijters. De vogels zijn in 1986 aangeschaft rechtstreeks uit een import zending. Ze werden in eerste instantie ondergebracht in een gesloten ruimte van 2x2 meter. Vermoeden hebbend dat de vogels behoefte zouden hebben aan blad en bladknopen, werd er in die ruimte ook een grote kruik geplaatst

met daarin takken van de Forsythia. Deze takken hadden ze binnen de kortste keren kaal geplukt. Het overige voedsel bestond uit fruit, grof parkietzaad en enkele meelwormen. Na enkele weken, het was toen ongeveer eind augustus, zijn de vogels in de aangrenzende buitenvlucht gelaten en in de nazomer werden ze gehuisvest in een onoverdekte vlucht, zonder nacht verblijf, van 5x2 meter. Als mede bewoners waren in die vlucht tevens rode kardinalen ondergebracht. De groene kardinalen zaten in een aangrenzende vlucht. De vogels bleken echt winterhard te zijn maar in februari 1987, met weer een elfsteden tocht en derhalve een vrij lange en soms strenge vorst, zijn zowel de kernbijters als de rode kardinalen naar binnen gehaald. Begin april zijn ze weer in de open vlucht gebracht. Daarin bouwde de man kernbijter in enkele weken tijd, van vooral heidetakjes een vrij diep komvormig nest. De kom was gemaakt van cocosvezel. Vervolgens werkte de pop, die af en toe een kijkje in het nest had genomen, de binnenkant van dat nest af met paarde- en koelenhaar. Enkele dagen voor het eerste ei gelagd zou worden, trachtte de pop regelmatig de man te verjagen. Op 7 juni ligt dat eerste ei stuk op de grond. Op diezelfde dag werd wederom door de pop fel achter de man gejaagd en toen was het tijd om die man uit te vangen en apart te zetten. De pop legt vervolgens twee eieren en broedt zeer vast. Op 22 en 23 juni komen de eieren uit. Vlak voordien was de pop erg fel tegen op de volière zittende mussen en merels. Toen de jongen 5 dagen oud waren, zijn ze van een vaste voeding geringd. Het grootste jong met 4,5 mm en het kleinste met 4 mm. Dit laatste om de pop niet weereens te storen. De daarop volgende dagen is de situatie nauwelijktend in het oog gehouden maar er deden zich geen problemen voor. Als voedsel werd er in die perioden veel levends verstrekt, zoals meelwormen, krekels, wandelende takken, sprinkhanen en mierenpoppen. Na ongeveer een week begon de pop steeds wat meer zaden, vooral witte zonnepitten, te voeren. Op zondag 5 juni vloog het eerste jong uit; het tweede is nooit gevolgd, dood! Enkele

dagen nadien toonde de pop een toenemende belangstelling voor het nest en is de man weer in diezelfde ruimte toegelaten. Het eerste wat hij deed was een zonnepit aan het jong aanbieden. Een goed teken! De jonge kernbijter begon steeds beter te vliegen en nam ook steeds meer groenvoer op. Op 22 juli bleek het nest geheel gerenoveerd en op 26 juni had de pop daarin weer een ei gelegd dat de volgende dag door een tweede werd gevolgd. De pop vertoonde geen enkele agressiviteit meer jegens haar man, noch had zij kennelijk iets tegen het jong. Die laatste werd nog steeds door de man bijgevoerd. De eieren zijn uitgekomen en de twee jongen zijn op 14 augustus d.a.v. geringd met ringen van 4 mm. Van 15 tot 21 augustus heeft Kremer wegens vakantie, de verzorging van de vogels aan een kennis moeten overlaten. Op 22 augustus was al heel vroeg de eerste gang naar de volière. Opvallend was dat de oudervogels helemaal niet meer naar het nest vlogen om de jongen te voeren en bij nadere controle bleken deze dan ook dood te zijn. Een lag er nog in het nest, de andere onder de neststruik. Beide waren al bevederd. Eventer zijde: Observatie is zeker bij moeilijker soorten, een van de belangrijkste zaken in de vogelliefhebberij. Juist daardoor leer je het gedrag van de vogels kennen en interpreteren. Tot een derde nest is het in 1987 niet meer gekomen.

Tot zover het relaas van de heer Kremer.

Kernbijters, misschien niet zo gewild maar zeker geen oninteressante vogels. Mocht u ze ooit eens aangeboden krijgen en u heeft voldoende accommodatie om deze soorten te gaan houden, wees dan wel voorzichtig met het in de hand nemen van de vogels, ze kunnen lelijk doorbijten.

De vererving van de witstuitfactor bij de diamantduif

Door Lucas Van Praet

Inleiding

De witstuitfactor is één van de recentst opgetreden mutaties bij onze populaire diamantduif. Deze factor kan uiteraard ingekweekt worden in alle bestaande kleurslagen zodat men volledigheidshalve moet spreken van witstuit grijs, witstuit zilver enz. naargelang de kleurslag waarin men de witstuitfactor kweekte. Persoonlijk vind ik het aangewezen de witstuitfactor enkel te combineren met donkere kleurslagen. Deze factor heeft niet alleen invloed op de stuitkleur, hij zorgt ook voor een algemeen lichter worden van grondkleur en ook de "diamanttekening" op de vleugels wordt gewijzigd in min of meer grotere blokken. U zal begrijpen dat het zo vrijwel zinloos is witstuit te combineren met briljant omdat het contrast tussen de witte stuit en het lichte vederkleed tot vrijwel nihil herleid wordt.

Vererving

Wat mij altijd ergert bij de kwekers van nieuwe mutaties is hun bewering dat ze niet weten hoe hun vogels eigenlijk vererven.

Eigenaardig genoeg verkopen ze al de gewone jongen uit hun mutatie als split. Toch een eigenaardige hersenkronkel, want als men niet weet hoe de vererving zit hoe weet men dan dat de jongen split zijn? Als men in tegendeel eerlijk is en men legt uit hoe de vererving in elkaar zit kan men uiteraard geen "waardeloze" exemplaren verkopen als split-vogels.

Na een tweetal jaar kweek ervaring en een heleboel zorgvuldig bijgehouden broed resultaten bij collega-kwekers konden we vaststellen dat de witstuitfactor dominant vererft, dit in tegenstelling tot de vroegere bewering die het had over een recessieve vererving. Dat dit niet zo was kwam vrij toevallig aan het licht. Een kweker van diamantduiven had bij een "hollander" op de vogelmarkt in Gent een witstuitdoffer gekocht en een gewone grijze, zogenaamd split witstuitduif. Er werden een viertal jongen gekweekt waarvan een

witstuit zodat de theorie van de recessieve vererving scheen te kloppen, immers witstuit x split witstuit zou witstuit jongen geven, hetgeen ook gebeurde. Toen ging het "split"-duifje dood en de kweker in kwestie kwam bij mij navraag doen of ik hem niet aan een duifje kon helpen. Het enige dat nog rondvloog in de "reservevolière" was een E.K. 85- grijs. Aangezien ik in die tijd nog geen witstuitdiamantduiven bezat kon het zeker niet split zijn. Bij nazicht van de afstammingsfische was er nergens witstuit te bekennen. Het duifje werd door de kweker meegenomen en tot zijn verwondering kreeg hij uit de paring witstuit x normaal grijs ook een witstuit jong. En hier kwam de theorie van recessieve vererving al op de helling. In dit geval kon hij enkel grijs/witstuit jongen verwachten. Ondertussen stelden we ook vast dat uit witstuit x witstuit af en toe niet-witstuit jongen opdoken. Nu was de theorie van de recessieve vererving volledig achterhaald. In een verdere uiteenzetting zult u begrijpen hoe bovenstaande resultaten te verklaren zijn.

Paringsuitkomsten

Een dominante vererving houdt in dat de vogel de mutatie, in casu de witstuit, vertoont als een van de chromosomen drager is van de witstuitfactor. Genetisch heeft men dus twee verschillende witstuittypes nl de éénfactorige of enkelfactorige en tweefactorige of dubbelfactorige. De bewering dat dit ook in het genotype van de vogel te zien is kunnen we bevestigen noch ontkennen.

Fenotypisch (d.i. naar het uiterlijk van de vogel) houden we het gewoon op witstuit. Aangezien het over een dominante vererving gaat gebruiken we hoofdletters in de symboliek. We houden voorlopig enkel rekening met de factor witstuit en niet met de kleurslag waarin de factor gekweekt is. Zo krijgen we de volgende formules.

WS^- = niet-witstuit
 WS^+

WS^- = enkelfactorige witstuit
 WS^+

WS^- = dubbelfactorige witstuit
 WS^+

Zoals U reeds merkt aan bovenstaande formules is van split geen sprake, de vogel is ofwel witstuit ofwel niet-witstuit. De niet-witstuit is absoluut waardevol voor de verdere witstuitkweek. Het is zelfs aangeraden in verband met inteelt deze vogels uit te selecteren en te vervangen door onverwachte niet-witstuiten. Dus nooit goed geld voor een NIET-WITSTUIT aangezien de NOOIT kan split zijn voor deze mutatie. Of we met een enkelfactorige of een dubbelfactorige witstuit te doen hebben kunnen we enkel afleiden uit de kweekuitkomsten. Hieronder leggen we aan de hand van de formules uit hoe.

1. witstuit (dubbelfactorig) x witstuit (dubbelfactorig)

$WS^- \times WS^-$ geeft 100% WS^- of 100%
 $WS^+ \times WS^+$ witstuit (dubbelfactorig)

2. witstuit (enkelfactorig) witstuit (dubbelfactorig)

$WS^- \times WS^+$ geeft

50% WS^- witstuit, enkelfactorig

50% WS^+ witstuit, dubbelfactorig

Uiterlijk zijn deze jongen niet te onderscheiden.

3. witstuit (enkelfactorig) witstuit (enkelfactorig)

$WS^- \times WS^-$
 $WS^+ \times WS^+$

gameten	WS ⁻	WS
WS ⁻	WS ⁻ WS ⁻ 1	WS WS 2
WS	WS ⁻ WS ⁻ 3	WS ⁻ WS 4

uitkomsten:

1. 25% niet-witstuit
2. 3 50% enkelfactorige witstuit
4. 25% dubbelfactorige witstuit

Deze paring verklaart het optreden van gewone jongen bij een paring witstuit x witstuit (zie hoger)

4. witstuit (dubbelfactorig) x niet-witstuit

$\frac{WS}{WS} \times \frac{WS^-}{WS^-}$ geeft 100% $\frac{WS^-}{WS}$ of enkelfactorige witstuit

5. witstuit (enkelfactorig) niet-witstuit

$\frac{WS^-}{WS} \times \frac{WS^-}{WS^-}$ geeft

50% $\frac{WS^-}{WS^-}$ niet-witstuit

50% $\frac{WS^-}{WS}$ witstuit (enkelfactorig)

Het is op basis van deze paring dat aanvankelijk een recessieve vererving vermoed werd. Men dacht dat één van de partners split was voor witstuit. Nu weten we dat dit onmogelijk is.

De lethalfactor

Bij diverse dominante verervingen heeft men af te rekenen met de lethalfactor (deze maakt dat een bevruchte cel niet levenskrachtig is en in een vrij vroeg stadium afsterft). Dit komt voor als twee gameten niet samengaan. Gekend is het optreden van de lethalfactor bij het paren van twee intensieve, twee gekulde of twee dominant-witte kanaries. Bij zebra-vinken bijvoorbeeld als men gekulfd x gekulfd kweekt of dominant zilver x dominant zilver.

Momenteel is het nog niet bekend of die lethalfactor voorkomt bij de witstuit-diamantduif. Dit is slechts af te leiden bij zorgvuldig natrekken van een grote hoeveelheid kweekuitslagen. Aangezien duifjes slechts twee jongen per ronde grootbrengen komt het toeval hier een grote rol spelen. In de veronderstelling dat de lethalfactor optreedt zouden alle uitkomsten met

$\frac{WS}{WS}$ in de praktijk wegvallen.

Paringen 1, 2 en 4 worden dan onmogelijk en in paring 3 zouden we 25% niet-levensvatbare jongen krijgen (de dubbelfactorige).

Of de dubbelfactorige witstuit in werkelijkheid voorkomt kan ons enkel bevestigd worden met de hulp van alle kwekers van witstuiten. Ga eens na of u als paren gehouden hebt die de uitslagen geven zoals in paringen 1, 2 en 4.

Individuele verschillen

U zal opmerken dat bij de witstuiten heel wat verschil kan optreden wat de oppervlakte van het wit aan de stuit betreft. Er wordt wel eens beweerd dat de dubbelfactorige meer wit zouden hebben dan de enkelfactorige. Afga- zien van de onzekerheid in verband met de levensvatbaarheid van deze dubbelfactorigen (zie bij lethalfactor) moet ik die bewering ontkennen. Ik heb witstuitjongen uit paring 5 die een heel uitgebreide witte stuit hebben alhoewel ze genetisch niet anders dan enkelfactorig wit kunnen zijn.

Welke witstuiten bezit ik?

Men is voor 100% zeker over enkelfactorige witstuiten te beschikken als
 a. de paring witstuit x witstuit ook niet-witstuit jongen geeft.
 b. de paring witstuit x niet-witstuit naast witstuit ook niet-witstuit geeft.
 Tenslotte zijn alle witstuit jongen uit paring b zeker enkelfactorig ongeacht het genotype van de witstuit. Volledigheidshalve wil ik eraan toevoegen dat bij alle vermelde paringen het geslacht van de witstuit geen rol speelt. Zo geeft witstuitdoffer niet-witstuitdoffer dezelfde resultaten als niet-witstuitdoffer x witstuitdoffer.

Combinatie van witstuit met een welbepaalde kleur

In de inleiding konden we lezen dat de witstuitfactor in principe in elke kleurslag kan worden ingekweekt. Hoe dit kan gebeuren zullen we nu nagaan. We vertrekken van de veronderstelling dat we over een grijs enkelfactorige witstuit beschikken en dat we deze witstuitfactor willen overbrengen bij een agaats duifje. Als formules krijgen we dan

$\frac{WS^-}{WS} \frac{a^+}{a^-}$ witstuit grijs $\frac{WS^-}{WS^-} \frac{a}{a}$ agaats

Deze paring geeft ons:

50% $\frac{WS^-}{WS} \frac{a^+}{a^-}$ witstuit grijs/agaats

50% $\frac{WS^-}{WS^-} \frac{a^+}{a^-}$ grijs/agaats

Deze laatste jongen (grijs, split agaats) gebruiken we niet verder in ons kweekprogramma.

Om geen inteeltrisic te nemen gebruiken we voor de tweede paring een onverwant agaats-exemplaar dat we koppelen aan de witstuit grijs/agaats uit onze eerste paring. Dit geeft ons:

$\frac{WS^-}{WS^-} \frac{a^+}{a^-} \times \frac{WS}{WS^-} \frac{a^+}{a^-}$

25% $\frac{WS^-}{WS^-} \frac{a^+}{a^-}$ witstuit grijs/agaats

25% $\frac{WS^-}{WS^-} \frac{a}{a}$ witstuit agaats (de gewenste combinatie)

25% $\frac{WS^-}{WS^-} \frac{a^+}{a^-}$ grijs/agaats

25% $\frac{WS^-}{WS^-} \frac{a}{a}$ agaats

Ingewikkelder wordt het als we twee witstuit grijs/agaats jongen aan elkaar paren. Dit geeft volgende tabel.

$\frac{WS^-}{WS^-} \frac{a^+}{a^-} \times \frac{WS^-}{WS^-} \frac{a^+}{a^-}$

gameten	WS a'	WS a	WS' a'	WS' a
WS a'	WS a' WS a' 1	WS a WS a' 2	WS' a' WS a' 3	WS' a WS a' 4
WS a	WS a' WS a 5	WS a WS a 6	WS' a' WS a 7	WS' a WS a 8
WS' a'	WS a' WS a' 9	WS a WS a' 10	WS' a' WS a' 11	WS' a WS a' 12
WS' a	WS a' WS a 13	WS a WS a 14	WS' a' WS a 15	WS' a WS a 16

uitkomsten

25% enkelfactorige witstuit grijs/agaat (nrs. 4, 7, 10 en 13)
 12,5% dubbelfactorig witstuit grijs/agaat (nrs. 2 en 5)
 12,5% enkelfactorig witstuit grijs (nrs. 3 en 9)
 12,5% enkelfactorig witstuit agaat (nrs. 8 en 14) de gewenste combinatie!

12,5% grijs/agaat (nrs. 12 en 15)
 6,25% dubbelfactorig witstuit grijs (nr. 1)
 6,25% dubbelfactorig witstuit agaat (nr. 6)
 6,25% grijs (nr. 11)
 6,25% agaat (nr. 16)

In de veronderstelling dat de lethaalfactor optreedt zouden nrs. 1, 2, 5 en 6 niet levensvatbaar zijn. In dat geval houden we nog 1 kans op 8 over op de gewenste combinatie. Aangezien we in de voorgaande paring 1 kans op 4 hebben en met onverwante agaten kunnen werken verdient deze uiteindelijk onze voorkeur, of om het met consumententermen te zeggen: dit wordt onze beste koop.

Besluit

De witstuitfactor is een mooie mutatie en geeft heel wat mogelijkheden aan de experimentele kweker. Doelbewust kan men de factor met andere kleurslagen combineren. Voor een combinatie met roodbruin bijvoorbeeld volstaat het in voorgaande paringen agaat te vervangen door roodbruin. Deze combinatievorm wordt beslist ook het aanschouwen waard.

Veel kweekgenot in 1989.

Voeding

De voedingsmethode van onze vogels is afhankelijk van de periode waarin de betreffende vogelsoort leeft (kweek-, rui- of rustperioden) en de huisvestingstemperatuur (binnen verwarmd, binnen onverwarmd, buiten). Een zo volledig mogelijke voeding wordt bereikt als een goede op de perioden en huisvesting afgestelde zaadmengeling, welke eigen is aan de betreffende vogelsoort, in gecontroleerde hoeveelheden aan de vogels wordt verstrekt. We noemen deze methode 'gerantsoeneerd' voeren. Het is een discipline die de vogelliefhebber zich eigen moet maken. De vogels zijn heus niet gebaat met een steeds maar weer aangevulde zaadbak, dat veroorzaakt alleen maar een veel te eenzijdige voeding, immers ze nemen alleen maar op wat ze lekker vinden. Als aanvulling dient naast het zaadmensel een goed eivoer, ook weer afgesteld op de periode, te worden versterkt.

Kalk

Nieuwe volières op de juiste wijze beplant hebben aanvankelijk een mooi aanzien. Frisse planten die goed groeien. Na verloop van jaren loopt dat groen meestal hard terug. De planten tieren niet meer. Wat kan de oorzaak zijn. De voeding is door de planten uit de grond gehaald en bovendien is die grond, mede ook tengevolge van de ontlasting van de vogels, vaak sterk verzuurd. Omspitten gebeurt nog wel eens, maar bemesten is er vaak riet bij. Toch is het aan te bevelen om dat ook eens te doen en het beste, vooral omdat we meestal te maken hebben met verzuurde grond, kunnen we daarvoor kalkmeel gebruiken. Kalkmeel is onschadelijk voor de vogels en goed voor de planten. Op die manier kunnen we best wel een fris groene volière houden.

De

Samenleving en m

Niet alleen de bodem en de plantengroei van zijn leefgebied (loofbos, grassteppe of woestijn bijvoorbeeld) behoren tot het milieu van de vogel. Hiertoe moeten ook alle andere planten en dieren worden gerekend, die in hetzelfde gebied voorkomen en waarmee de vogel door een ingewikkeld netwerk van wederzijdse afhankelijkheid verbonden is. Op die manier krijgen wij een totaliteit van de levende wezens van een bepaald woongebied. Die wordt levensgemeenschap of biocoenose genoemd (afgeleid van het Griekse koinos, dat gemeenschappelijk en bios dat leven betekent).

Stel dat een bos door dertig vogelsoorten wordt bewoond, die daardoor leden van een levensgemeenschap zijn, dan is de concurrentie tussen de soorten toch niet zo groot als men op het eerste gezicht zou denken. Door elk van deze soorten wordt immers iets andere eisen aan de omgeving gesteld. Op die manier wordt met het eigen milieu een bijzondere ecologische nis gevormd: dat wil zeggen een kleine levensgemeenschap, een bijzondere kleine milieu-eenheid. Binnen een soort heerst een zekere naijver, die begrijpelijkerwijs van de dichtheid van de bevolking afhankelijk is. Vaak wordt deze door het gedrag in het territorium beperkt. De aan ecologie (wetenschap van de milieuverhoudingen van de levende wezens) en de diergeografie (wetenschap van de verdeling van de soorten over de gebieden van de aarde) ontleende feiten blijken in principe voor alle dieren te gelden, maar dit neemt niet weg dat ze vooral bij de vogels bijzonder goed zijn onderzocht.

Niet altijd worden vogeltellingen niet voor afzonderlijke soorten uitgevoerd. De vogels worden volgens de leefmilieus tot vogelgemeenschappen (grotere groepen) samengevat. Op die manier worden bijvoorbeeld in grote delen van Europa de vogels van de binnenwateren met regelmatige tussenpozen geteld. Zo krijgt men bruikbare

gegevens voor de maatregelen, die ter bescherming van de vogels moeten worden genomen.

In de zeevogelreservaten langs onze kust worden regelmatig de broedparen geteld en wel van alle vijf tot tien daar broedende soorten. Bij zulke tellingen kon men vaststellen dat het aantal sneeuwuilen *Nyctea scandiaca* om de

Prof.dr. A. Stolk

drie tot vier jaar onverwachts afneemt en wel steeds dan als het aantal lemmingen na een grote vermeerderingsperiode plotseling sterk is verminderd. Door de vogelkundigen wordt bijzondere aandacht aan de schommelingen in de stand en de oorzaken daarvan gewijd. Bij de scholekster *Haematopus ostralegus* leverden honderd eieren slechts tien vliegvlugge vogels op. Hiermee staat in schril contrast dat van honderd eieren van de buizerd *Buteo buteo* wel 74 vliegvlugge jonge vogels komen. Uiteindelijk leverden slechts acht tot achtien procent van de eieren volwassen, geslachtsrijpe vogels op. Is een geelgpinguïn *Megadyptes antipodes* eenmaal volwassen, dan heeft hij negentig procent kans om het volgende jaar te beleven. Bij een volwassen boerenzwaluw *Hirundo rustica*

blijkt de levenskans heel wat geringer te zijn: volgens de statistieken zeker niet minder dan veertig procent.

Bij de geelgpinguïn bedraagt de gemiddelde levensverwachting zeven jaar. Bij de gierzwaluw *Apus apus* is dit vijf tot zes jaar en bij kleine en middelgrote zangvogels slechts één tot twee jaar. Uiteraard moeten de hogere verliezen worden goedge maakt en daarvoor moeten de kleine en middelgrote zangvogels jaarlijks vijf tot vijftien eieren leggen. Gierzwaluwen en geelgpinguïns komen er met gemiddeld twee eieren per jaar. Het is bijzonder interessant om het een en ander in dit opzicht bij kool- en vliërevogels na te gaan. Bij vogels komen uiteraard verschillende ziekten en doodsoorzaken voor. Natuurlijk kunnen wij in dit opzicht niet volledig zijn. Wij zullen hier slechts de belangrijkste noemen. Zo worden in de land-, bos- en tuinbouw door de bestrijding van schadelijke insecten met gif niet alleen de insecten in grote aantallen gedood, maar vooral ook de insectenetende vogels en andere natuurlijke vijanden.

Zoals wij regelmatig in de pers kunnen lezen worden veel vogels het slachtoffer van de drijvende olievelden, die uit door gewetenloze kapiteins op zee gereinigde tanks afkomstig zijn, alsmede van verongelukte tankschepen. Niet zelden blijken vogels om te komen

lieu van de vogels

door het vliegen tegen onoordeelkundig aangebrachte ruiten, vuurtorens en kabels.

Uiteraard zijn er daarnaast nog genoeg ziekten en doodsoorzaken die niet de schuld van de mens zijn: storingen in de vitaminen- en hormonenhuishouding, vergiftigingen door giftige planten, ziekten ten gevolge van bacteriën, parasieten en virussen. Een beruchte virusziekte met griepachtige verschijnselen is de **ornithosis** of vogelziekte, die vroeger **psittacosis** of papegaaieziekte werd genoemd. Een belangrijk percentage van niet slechts in de vrije natuur levende vogels, maar ook van kooi- en voliërevogels blijkt een permanente drager van dit virus te zijn, zonder zelf ziek te worden.

Onder de dierlijke parasieten spelen naast coccidiën en andere eencellige organismen, allerlei soorten wormen, vliegen, vlooiën, wantsen, teken, mijten en vooral de veerluizen of mallofagen een rol. Die groep insecten blijkt meer dan drieduizend soorten te omvatten, die uitsluitend als parasieten op vogels leven.

Van de bij de vogels voorkomende bacteriën zijn de door salmonellen veroorzaakte paratyphus en het eendenbotulisme bijzonder gevaarlijk. Ze kunnen immers ook op de mens worden overgebracht.

Niet zelden kunnen zwakke nestvogels verhongeren, omdat de ouders uitsluitend de krachtigere opvallender jongen voeren.

Bij ongunstige weersgesteldheden kunnen ook veel vogels de honger dood sterven. Ook kunnen ze door de wind naar gebieden met weinig voedsel worden gedreven.

Door vogelkundigen wordt al sinds vele tientallen jaren niet slechts de trek van de vogels, maar ook hun numerieke ontwikkeling onderzocht. Dit gebeurt met behulp van een aantal methoden, waarbij het ringen een belangrijke plaats inneemt. Op die manier werd gevon-

den dat sommige vogelbevolkingen bijzonder sterk in aantal schommelen. Zo kunnen na koude winters groene spechten **Picus viridis** en ijsvogels **Aicedo atthis** vaak bijna geheel verdwijnen, maar de oude stand wordt weer spoedig bereikt.

In dergelijke weer opbloeiende vogelvolken zijn de verliezen blijkbaar kleiner dan onder dicht opeen levende soortgenoten. Bij veel vogelsoorten kan door tellingen het totale aantal van de afzonderlijke vogels of van de broedende paren worden vastgesteld. Bij de Boninalbatros **Diomedea albatros** ligt dit tussen één en tien, bij de trompetkraanvogel **Grus americana** tussen tien en honderd, bij de Hawaiigans **Branta sandvicensis** (met inbegrip van de in dierentuinen gehouden vogels) tussen honderd en duizend, bij andere soorten tussen duizend en tienduizend en zo vervolgens.

Ongetwijfeld zijn de meest voorkomende, in de vrije natuur levende vogelsoorten de huismus **Passer domesticus** en de roodbekwever **Quelea quelea** onder de landvogels. Onder de zeevogels zijn dit de Peruviaanse aalscholver **Phalacrocorax bougainvillei** en de dunbekijlstormvogel **Puffinus tenuirostris**. Wat het aantal betreft worden ze zo goed als zeker overtroffen door de kip, waarvan er vermoedelijk vele miljarden bestaan.

Het aantal vogels per vierkante kilometer (onverschillig van welke soort) is de zogenaamde **vogeldichtheid**. Deze blijkt het kleinst in de aan voedsel arme woestijnen te zijn. Dit neemt niet weg dat bepaalde soorten hier opvallend talrijk kunnen zijn. In de bossen en steppen komen veel meer vogels voor. De top van de vogeldichtheid naar de afzonderlijke individuen en het aantal soorten wordt in het zogenaamde parklandschap bereikt. Daar kunnen zowel weide-, moeras- en zoetwatervogels als mede bewoners van het bos en van afzonderlijke bomen leven.

Zo worden in Midden-Europa op weiden gemiddeld 0.06 broedende paren in negen soorten per hectare aange troffen. In moerasgebieden zijn dit 0.27 paren in 12 soorten. Op bos- en heidegronden 0.73 paren in 55 soorten. In het naaldbos van Mark Brandenburg 1.07 paren. In de vochtige haagbeuken- en eikenbossen van Noordwest-Duitsland 10 paren. In vrij vochtig bos aan de binnenduinrand in Nederland 11.2 paren.

Een uitgebreid onderzoek in 1945 in de bosgedeelten van het Amsterdamse Bos wees uit dat hier 19.4 paren in 26 soorten per hectare voorkwamen.

Het bestand blijkt bijzonder dicht te zijn, waar buiten het eigenlijke woongebied bijzonder rijke voedselbronnen aanwezig zijn of waar de mens kunstmatige voedselmogelijkheden schept of zorgt voor extra plaatsen voor het bouwen van nesten. Een fraai voorbeeld hiervan vormen de bomen en struiken van de dierentuin van Frankfort, waar in de daar aangebrachte nestkastjes vijftien vogelparen per hectare voorkomen. In kleine bossen van beschermde gebieden blijken het er vijftig te kunnen zijn. In het in de Noordzee gelegen eiland Norderoog zijn bijna vijfhonderd broedende paren per hectare geteld. Dit blijkt mogelijk te zijn, omdat er van de rijke voedselbronnen in de omgeving gebruik wordt gemaakt.

Nemen wij bij onze beschouwingen het totale aardoppervlak in aanmerking, dan betekent een dichtheid van één of twee paren broedende vogels per hectare al een vrij grote bevolkingsdichtheid. Uitgestrekte gebieden moeten het immers met nog minder doen. Ongeveer tien tot dertig miljard in de vrije natuur levende broedparen komen daaruit voort: gemiddeld dus waarschijnlijk twintig miljard. Laten wij niet vergeten dat daarbij nog het pluimvee en de tuin-, kooi- en voliërevogels komen. De oorzaken van de ontwikkeling in de afstammingsgeschiedenis blijken in het

osel

De

hele dierenrijk dezelfde te zijn. Die algemeen geldende gegevens zijn niet in de laatste plaats voor het inzicht in de ontwikkeling van de mens zelf van belang. Voor ons vogelliefhebbers is het ongetwijfeld interessant om te weten, dat ze voor een behoorlijk deel door de waarneming van vogels werden verkregen.

Door vogeldeskundigen werd ook ontdekt dat de ondersoorten van een soort in koudere streken gewoonlijk groter zijn dan in warme. Dit is de zogenaamde regel van Bergmann. Volgens de **regel van Allen** hebben vogels in koude streken kortere poten en snavels dan in warme landen. Beide feiten blijken met de warmtehuishouding samen te hangen. In verhouding tot het gewicht hebben grotere lichamen een kleiner oppervlak en verliezen ze daarom minder warmte. Bovendien geven kortere snavels en poten ook minder warmte af. Overigens gelden de regels van Bergmann en Allen niet alleen voor de vogels, maar ook voor de eveneens warmbloedige zoogdieren. Die hebben in koude streken vooral kortere staarten en oren dan in de warmte. Ook de **regel van Gloger** is vermoedelijk een gevolg van deze selectie. Volgens die regel komen de lichtere rassen in droge streken voor en de donkere rassen in vochtige streken. Deze regel blijkt eveneens voor de leden van andere diergroepen te gelden, zoals bijvoorbeeld vlinders en zoogdieren.

Bij de vogels zijn ook de voornaamste kenmerken van de soort- en ondersoortvorming precies dezelfde als die overal in de dierenwereld worden aangetroffen. Daarbij is de soort (species, rassekring, vormkring) een groep populaties of individuen die zich (voorzover de beperkingen van het milieu dit toestaan) min of meer vrij kruisen. Onder natuurlijke omstandigheden zijn ze echter van andere dergelijke groepen (ander soorten) vrijwel steeds geslachtelijk geïsoleerd.

Landschapstypen	Aantal paren	Aantal soorten
Woeste grond	6.7	2
Heide	6.8	13
Moeras	27.5	12
Bos	73.0	55
Akker	6.9	10
Weide	6.1	9

De opvattingen over de indeling van de vogels in verwante groepen (vogelsystematiek) lopen bij de deskundigen nogal uiteen. Zoveel hoofden, zoveel zinnen is misschien wat al teveel gezegd, maar toch zijn er in dit opzicht zoveel meningen, dat die in dit korte bestek niet kunnen worden behandeld. De oorzaak hiervan is gedeeltelijk gelegen in het feit dat bij vogels de fossiele bewijsvondsten nogal schaars zijn. Voorts is de betekenis van overeenkomst in de lichaamsbouw en de prestaties van het lichaam (ontleedkunde en verrichtingskunde) in de geografische verdeling en in het gedrag voor de beoordeling van de verwantschap van de verschillende vogelstammen vaak helemaal niet duidelijk. Tot op zekere hoogte zou men hier zelfs van een zekere verwarring kunnen spreken.

Tabel

Zes verschillende landschapstypen van de Lüneburger Heide, waarbij de vogeldichtheid is aangegeven. Het aantal broedende paren per vierkante kilometer is vermeld met het aantal van de daar levende soorten. Het aantal soorten blijkt in de bosgebieden verreweg het grootst te zijn, het aantal paren in de moeras- en bosgebieden.

Kleurkanaries

Piet Verdult

Standaardeisen in de praktijk

Oranjeroodisabelivoor schimmel

Het totale pigmentbezit (eumelanine en phaeomelanine) moet een zachte en zeer lichtbruine indruk geven. Dus niet te streperig zijn (eumelanine) en het tussenliggende bruin (phaeomelanine) ook slechts minimaal ontwikkeld. Dat bruin dient uit te vloeien in flanken en borst maar wel zo dat het totale pigmentbezit zeer lichtbruin is. De vleugel- en staartpennen moeten zacht bruin zijn overeenkomstig het bruin op de rug zodat er een mooi geheel wordt gevormd. Het pigment moet vooral wel direct boven de snavel beginnen, dus ook daar al zichtbaar zijn. De pootjes zijn licht van kleur. Het oranje-rood, samen met de ivoorfactor, moet diep, zuiver en egaal verdeeld zijn. Zoals al eerder gesteld, zal door de werking van de ivoorfactor of ivoorstructuur, een gewijzigde lichtere kleuruiting ontstaan. Duidelijk anders dan bij een vogel zonder ivoor. Het schimmelbezit moet egaal en over het gehele lichaam verdeeld zijn, ook op de borst.

Kweekadvies:

A) Man oranje-roodisabel, ivoor vererend en met een licht schimmelbezit, maar een oranje-roodisabelivoor pop die matig schimmel is. Hieruit verkrijgt men mannen en poppen oranje-roodisabelivoor schimmel en oranje-roodisabel schimmel mannen die ivoor vererend zijn. B) Man oranje-roodisabelivoor licht schimmel maal een matige schimmel

oranje-roodisabel pop. Te verwachten zijn dan oranje-roodisabelivoor schimmel poppen en alle mannen zijn dan oranje-roodisabel schimmel split voor ivoor; ivoor vererend.

Indien beide oudervogels de ivoorstructuur bezitten dan is dat naar mijn mening niet de beste paring omdat twee maal de ivoorstructuur het oranje-roodisabel nadelig kan beïnvloeden. Zorg er steeds voor dat het oranje-roodisabel bij de kweekvogels diep en zuiver is. Ook het pigment moet zacht bruin zijn, niet te streperig, niet té bruin en ook geen opgebleekte of te donkere vleugel- en staartpennen.

Veel voorkomende fouten:

Pigment: Rugdek te streperig c.q. niet voeiend. Rugdek te bruin. Geen of zwak pigment op de flanken. Isabeltint begint niet aan de snavel. Vleugel- en staartpennen te licht of te donker. Bijkleur: Kleur niet diep genoeg, onzuiver en/of niet egaal. Schimmelverdeling onregelmatig, niet egaal. Te veel schimmel of te veel intensief. Vleugel- en staartpennen onvoldoende oranje-rood doorgesleurd. De kleur op de flanken, dijen, onderlichaam en/of borst te licht. Op de tentoonstelling komen de poppen het dichtst bij de ideaalvorm zoals die in de standaard is omschreven. De mannen hebben in het algemeen te weinig vloeiend bruin.

KALENDER 1989

De rode kardinaal

Het woongebied van deze lijstergrote vogel strekt zich uit van noordelijk Midden-Amerika tot in de zuidelijke provincies van Canada. Men treft deze fraaie rode vogels aan in drassige moerassen en in semi-woestijnen, in uitgestrekte rietvelden, in open bosgebieden, op bouwland, in parken en in tuinen. In de Ver. Staten zijn deze vogels goede bekenden, omdat ze 's winters geziene gasten op de voertafels zijn. De vogels eten vrijwel alles, maar door proeven is men aan de weet gekomen dat zonnepitten verreweg de voorkeur genieten. Ook bleek uit het onderzoek dat drietiende van het voedsel uit insecten en ander dierlijk voedsel bestond en zeventiende uit plantaardige etery. Met hun stevige snavels kunnen de kardinalen de hardste zaden kraken. Zaden met een 'omhulsel' worden hier eerst van ontdaan.

Al vroeg in het voorjaar beginnen de mannetjes de vrouwtjes het hof te maken. In tegenstelling tot de bloedrode heren zijn de dames meer geligbruin met een vleugje rood op vleugels, staart en kuif. Ook madame heeft een zwarte vlek rond de sned. De balts is aardig om te zien. Het mannetje zit op een tak boven het vrouwtje en zingt dan uit volle borst, terwijl het lichaam heen en weer zwaait en diepe buigingen maakt. Soms rekt het heertje zich zover mogelijk uit, waardoor het stukken slanker lijkt. Bij de kardinalen zingen zowel het mannetje als het vrouwtje. Soms zingen ze samen een duet, dan weer om beurten en ook wel in koor, waar andere soortgenoten aan deelnemen. De zang is erg gevarieerd en is opgebouwd uit combinaties van toontjes. Men zegt weleens dat hij doet denken aan iemand die zijn hond fluit.

Het nest wordt door het vrouwtje gebouwd. Het bestaat uit fijne takjes en worteltjes en zit gewoonlijk in een struik. Madame broedt eveneens de drie of vier witte van bruine vlekjes voorziene eitjes uit. De jongen worden door beide ouders grootgebracht en in deze periode voert het mannetje soms het vrouwtje maar ook wel eens omgekeerd. Waar liefde woont...

Meindert de Jong

O N Z E H A R Z

Waarom lappen vele hedendaagse harzerkwekers een eeuwenoud streven aan hun laars, of doen ze dat misschien onbewust?

H. Koster

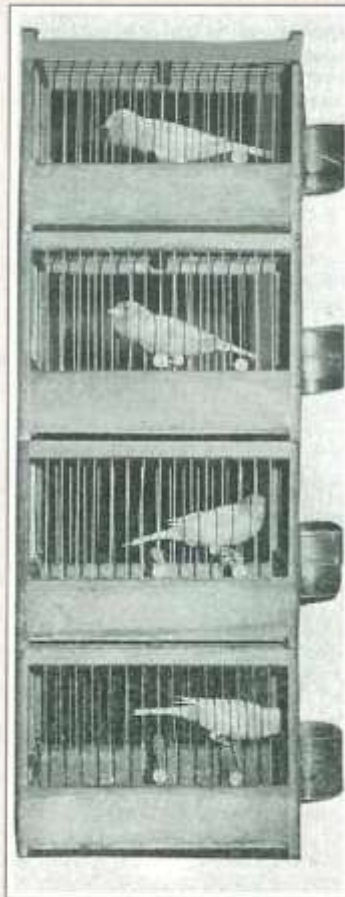
Misschien is bovenstaande voor enkelen wat bout gesproken, maar tot bovenstaande conclusie moet men wel haast komen als men bedenkt wat er gebeurt met ons harzerlied en wel hoofdzakelijk met de mening over de kloektoeren. De kloektoeren, behelzende een grote variatie en allemaal ondergebracht in de waarderingsrubriek: 'Kloeken in alle vormen', vormden van oudsher een belangrijk deel van het toerenbestand van het harzerlied. Zonder die kloektoeren was het harzerlied ondenkbaar. Het was ook een belangrijke toer, want hij werd gerangschikt onder de zeer goede toeren. Dus één van de beste toeren van het harzerlied. De duitser Friedrich Wischmeyer schreef in 1882 in zijn boek over de kloektoeren: 'De kloektoeren geven vaak de mogelijke gevolgen van het ontaarden in vlakke en waterige geluiden, vooral in de hoger liggende tonen. Maar als het een kweker gelukt alle in hogere toonlagen liggende kloeken zo vlug mogelijk uit te schakelen dan is hij op de goede weg. De diepliggende kloeken zullen lang niet zo vlug ontaarden. De verschillende variaties waarin die kloeken kunnen worden gebracht met bijvoorbeeld een dubbelklank of een klingelklank eraan, zijn alleen voor goede kenners te onderscheiden. De toeren die op die manier gebracht zijn voor oren van een liefhebber zoet ineensmeltende strofen, vaak gelijkend op de koller, vooral de holkloek.'

Dus een toer die moeilijk is te kweken, maar indien met overleg gekweekt, een parel in het harzerlied.

De heer Schoonwater schreef in zijn boek 'Van leerling tot meester' onder meer over deze toer: 'Deze toer komt in onderscheiden vormen voor, zodat hij aan het lied een rijke afwisseling kan geven. De klankwerking bij de dieper gelegen kloeken is des te mooier, al naargelang de toongrepen duidelijker worden afgezet. Soms wordt de klanker door een opeenhoping van medeklinkers verstikt, waardoor de toer zich klapperend, spattend of vlak laat ho-

ren. Heeft echter een goede grondtoon de overheersing, dan kan de kloek werkelijk een fraai effect teweeg brengen, vooral als de grondtoon hol klinkt. Bij de dubbelkloek neemt men waar dat het krachtige, duidelijke "gloek" een octaaf dieper gevolgd wordt door een zachter "gloek" alsof er een echo naklinkt.

De kloekrol is één der mooiste vormen waarin de kloek gehoord wordt. Even-

als bij de andere toeren hangt de welluidendheid van de toer af van de volheid en diepte van de grondtoon en de weekheid van de medeklinkers.

Voor de veredeling van het kanarielied is de kloek van grote betekenis en hij kan daarin door de verschillende vormen waarin hij kan voorkomen, een zeer gewenste afwisseling brengen. Ook het klankgehalte van de goede kloeken is van dien aard dat hem een hogere plaats in de rij der toeren toekomt dan hij nu inneemt.

Wijlen de heer Jochemse, een kenner bij uitstek van het harzerlied zei altijd: 'De kloek is een holtoer en hoort voor zijn variatiemogelijkheid en zijn klank, zonder meer thuis bij de hoofdtoeren.' Tot zover heb ik enige kenners van het harzerlied aan het woord gelaten. En wat blijkt uit hun woorden? Wel, dat de kloek een toer is die in veel variaties kan voorkomen. Een toer die moeilijk goed is te kweken, maar die, als hij in de diepe holtonen gekweekt wordt, een goede bijdrage kan leveren aan een variabel harzerlied.

Omdat het 'veredelen van het harzerlied' altijd in het vaandel heeft gestaan van de harzerkwekers, is voor hen hier dus een taak weggelegd, wat een grote klus kan betekenen. Want uit de commentaren over de kloektoeren kunnen wij lezen dat wij moeten proberen om enkel met vogels met kloektoeren te kweken als die kloektoeren door de kweekmannen gebracht worden in diepe vorm en met een holle klank.

Dus onder die voorwaarde vormt de kloektoer een belangrijke bijdrage tot de fraaiheid van het harzerlied. Maar wat is de laatste tientallen jaren het geval? En nu kunnen wij spreken uit eigen ondervinding. Bij de paring wordt niet gekeken of de ouders de vorm van diepe holkloeken in zich hebben, maar als ze maar 9 punten of wel minder gebracht hebben is dat mooi meegenomen op de keurlijst en voor de uitslag van wedstrijden. Maar dan zeg ik: Een kenner kweekt toch ook niet met een man die overigens goede of zeer goede

ERVOGELS

toeren brengt en voor de holrol of knor een puntental van 9 of minder krijgt? Dat doet toch geen mens zult u zeggen. En waarom dan met die kloektoeren wel? Want u weet toch allen dat dit gebeurt? Een slechte kloektoer behoeft helemaal geen hoge waardering, maar hij mag ook geen deel uitmaken van het lied van een vogel die wij gebruiken tijdens de kweek.

In het verleden is de kloektoer meer aangewend als een kruiderij in het harzerlied. Een middel om 'bij de bak' te komen op de wedstrijden. Al kreeg men voor een vlak kloekje dan maar vijf punten, het waren toch maar eventjes 20 punten meer voor een stam. Als u over de gehele linie op die manier uw kweek toepast, wat zou er dan van het harzerlied terecht komen? Wat zou u denken van het kweken met mannen met een waardering van 7 punten voor holrol, 8 punten voor knor, 5 punten voor holkingel of fluiten? De meeste kwekers zouden als ze hoorden dat een collega dat deed, op hun voorhoofd wijzen en de kweker die dat deed op die manier inschatten. En waarom deden wij allen, ja ik zeg wij allen zonder uitzondering, dat wel met de kloeken? Ik denk dat dit gedaan werd omdat de kloek ook al was hij dan minder waard zich niet liet verdringen, maar zich liet horen met een waardering van enkele punten in het lied, ter meerdere glorie van het puntenaantal op de keuringslijst. En daarom hebben wij allen tezamen misschien wel gestreefd naar veredeling van het harzerlied, maar ten opzichte van de kloektoer hebben wij dat niet gedaan. Wij hebben hem behandeld als een 'stiefkind' en hem bewust of onbewust verguisd en in besprekingen, lezingen en vergaderingen, naar beneden gehaald met de woorden: 'Klackers, slagers, hakkers' en dergelijke. Daarbij werd dan bedoeld op slagkloeken of vlakke kloeken. Waarom deden wij dan niet kweken met neuzige holrollen en de nateelt daarvan uitscheiden? Ik weet hier geen antwoord op te geven. Om de grote variatie in de vorm en utingen van de kloektoeren, hebben wij onder die vele mogelijkheden natuurlijk ook ruimte voor een grotere verscheidenheid aan fouten. Maar zoals de oude kwekers reeds schreven, laten wij eens beginnen enkel met vogels te kweken die diepe holkloeken brengen op diepe kloekrollen op o of oe. Als wij ze dan later scherp selecteren op hun zang, op dezelfde manier als wij doen met bijvoorbeeld de holrol, dan denk ik dat ook de kloek

veredelt en zich beter laat horen. De ouderen onder ons zullen het nog wel weten van destijds, toen er nog kloeken bewaardigd werden met 15 en 16 punten. Dezelfde waardering als nu sommige holkingels en fluiten die op de mooiste manier gebracht worden. Op die manier zal het gehele harzerlied veredeld worden, ook de kloektoer, en zal hij geholpen worden weer op die plaats te komen waarop de diepe holkloek recht heeft en op die manier zal hij meewerken tot een verfraaiing en veredeling van ons harzerlied.

Een stereo muziekopname geeft een mooier geluid dan een mono opname. Eens zat ik te vissen op een eiland in zee. Het was triest weer en er hing een dichte mist. Van de vuurtoren op het eiland kwam steeds een waarschuwingssignaal voor de schepen. Dat signaal was regelmatig te horen en bestond uit een sombere monotone toon, steeds op dezelfde toon gebracht. De weersomstandigheden en het sombere eentonige geluid van het waarschuwingssysteem, waren niet opwekkend en stemden niet tot vrolijkheid. Enige tijd later klonken plotseling de geluiden van een carillon van een karktoeren in de nabijheid. Een waterval van klanken brak los en een ieder die het hoorde werd er door opgemonterd. Hoe kwam het nu, dat het zoveel verschil maakte met de eerder bedoelde misthoorn. Het antwoord kan alleen zijn omdat het lied van het carillon meer verschillende tonen bevatte. Door de grotere variatie klonk het geheel veel mooier. En zo is het ook met ons harzerlied. Tegenwoordig gaan er stemmen op om te komen tot – en het wordt ook gedaan – twee klassen harzervogels. Eén klasse met holrol, knorren, holkingel, fluiten en klingeltoeren en de andere klasse met kloektoeren, of wel, om andere toeren niet te kort te doen, vogels met en vogels zonder kloeken. Daar is natuurlijk niets op tegen. Maar onder verwijzing naar bovenstaande misthoorn en carillon, wil ik vragen in de toekomst te kweken met vogels met diepe kloeken. Kloeken die die benaming oock verdienen, met uitschakeling van de vogels met mindere kloeken van de kweek. En als het u dan gelukt om vogels met die diepe kloeken te kweken, dan heeft u zich bezig gehouden met het door allen aangehangen of verkondigd streven en wel het veredelen van het harzerlied. Dan zal het lied van die stam met die diepe kloektoeren meer inhoud en klank hebben dan het toeren-arme lied van

de z.g. vijftoerenvogels. Ik wil het geheel als inhoud van het lied dan vergelijken en de z.g. vijftoerenvogels onderbrengen bij het geluid van de misthoorn en het geluid van de stam met de diepe kloektoeren als het lied met een grote verscheidenheid en een grotere inhoud, zoals die van het carillon.

Ik weet wel dat de z.g. vijftoerenvogels ook een prachtig lied kunnen laten horen, maar zonder die diepe kloektoer missen ze een toer met een mogelijkheid tot veel variaties in het toech al steeds in aantal toeren verarmende harzerlied.

Dit schrijf ik op het moment dat enkele lieden het besluit voorstaan om te komen tot degradatie van de kloektoeren, door deze toer, die vroeger heeft behoord tot de beste toeren, in te willen schakelen of wel onder te willen brengen bij de eenvoudige toeren, dus tot de onderste trap van de waardetoeren. Als u in het vervolg in uw kweek de kloektoer de plaats wil geven die hem toekomt, op dezelfde manier als u de holrol en de knor toepast, dan zullen de kloeken in de natelt ook steeds beter worden en zullen er weer kloekvogels gekweekt worden, waardoor de klank van het lied wordt verrijkt en waarnaar het een lust is om te luisteren. Geeft u de kloeken die kans. De goede kloeken hebben er recht op. Laten wij proberen te behouden wat wij hebben. Een toerenarm lied is niet fraai, dat moeten wij samen voorkomen.

Als wij de waardering van de holrollen en knorren maar opschroeven om de vijftoerenvogels toch aan een aantal punten te brengen, dan is dat fout. En die fout wordt bedreven. Daarom zal het beter zijn om die klasse vogels apart te beoordelen. Maar het verschuiven van een middentoer (de kloek) naar een niveau van de eenvoudige toeren, doet het lied geweld aan. Als het goede kloektoeren zijn, dan moet die blijven op de plaats waar ze qua klank en variatie zeker behoren. Wat leerden wij allemaal bij de fluiten? Dat die toer weliswaar net zo diep gebracht werd als een holrol, maar door zijn gebrek aan variatiemogelijkheid (eentonigheid) niet tot de hoofdtoeren mocht behoren. Nu de kloek mag dat wegens zijn grove variatiemogelijkheden wel en in diepe en holle vorm georacht, heeft hij daar zelfs recht op tot verrijking van de inhoud van het harzerlied. Het voortrekken van vogels met minder toeren, zal niet meewerken tot ons doel, de veredeling van het harzerlied, maar tot verarming.

Kweek met de damalijster

Tekst en foto's: P. Otten

In de herfst van 1987 trof ik bij een handelaar een koppel damalijsters, *Zoothera citrina*, aan. De man in kwestie wilde over de herkomst van de vogels niets kwijt. Niettemin waagde ik een gok. De vogels zagen er goed uit en tegen een koppeel loop je bepaald niet elke dag op.

Met onze eigen meral, een verwante soort, had ik een ruime ervaring zowel met de wildvorm als met mutaties ervan. In Nederland was een eigenhandig gekweekte damalijster nog niet tentoongesteld, in België zou men evenwel al kweekresultaten hebben behaald.

Men zegt, maar ik weet niet of het waar is, dat deze vogels in het land van herkomst uitgehaald worden en met de hand opgefokt. Vooral de tamme mannen zijn om hun kleur en om hun zang kennelijk nogal gewild. Mij is wel opgevallen dat zelfs pas geïmporteerde vogels erg mak zijn. Ik begon lectuur te

zoeken over de soort. In Grzimek vond ik wel wat maar niet veel. Wel enkele fundamentele gegevens; de damalijster wordt in warme streken gevonden. Hij leeft in dichte oerwouden met een onderbegroeiing van varens en struikgewas; waar hij op met mos bedekte rotsen op insecten en spinnen jaagt. Het nest bevindt zich in een boom en bevat 3 of 4 groenachtige of cremekleurige eieren (citaat). Het is niet veel dus. De vogels zijn waarschijnlijk wel bekend, er heeft eerder een foto in dit maandblad gestaan.

Wellicht ten overvloede zij gesteld dat de man warmer van kleur is op de oranjebruine borst. De pop is fletser en het rugdek is meer grauwblauw dan dat van de man die fraai leiblaauw is.

De vogels kwamen in een voliëre van 3 x 2 x 1,50 meter (lhb). Ze kregen legkorrel voor kippen, eivoer en wat meewormen. Begin december gingen ze naar binnen, in een flinke broedkooi. Ze

verbleven daar (onverwarmd, maar ongeveer vorstvrij) tot half april. Als daglengte werd die van buiten aangehouden. Enkele afgebroken veren werden uitgetrokken, deze werden vlot vervangen.

Half april ging het koppel weer naar buiten in dezelfde voliëre als hiervoor vermeld. Mijn voliëres hebben geen binnenhok. De achterwand en een deel van de zijkant zijn afgedekt met rietmat. Het achterste gedeelte (de helft) heeft een dak van polyester golfplaat. Rondom de voliëre staan bomen en struiken. Het droge gedeelte werd 'gestoffeerd' met takken van de grove den. De bodem bestond uit tuingrond. Daarop kwam een laag tuinafval en wat juniperustakken. De stoffering hield een meter boven de grond op. Een koppel putters dat ook in die voliëre zat werd steeds genegeerd.

Begin mei werd er door de damalijsters genesteld, tussen stevige takken en

Uitgevlogen jonge pop

Nest met 10 dagen oude jongen

Volwassen damalijster, 20 cm groot en de soort komt voor in grote delen van Zuidoost Azië. (Foto: C. Scholtz/v't Hart)

nauwelijks verborgen. Als nestmateriaal gaf ik stijve modder, vochtig hooi, coccosvezel en plantewortels. Het nest was in enkele dagen klaar. Het leek op een merelnest, was echter netter en bevatte minder modder. De vogels hadden een soort haat-liefde verhouding, zaten nooit dicht bij elkaar maar vochten ook nooit echt. Ze dreigden echter wel, onder luid geratel. Op 16

mei werd tegen de middag het eerste ei gelegd, evenals op 17 en 18 mei. De eieren waren zo groot als die van de merel maar ronder en niet zo lang, vuilwit van kleur met weinig bruine stippen. De eieren had ik geraapt en vervangen door kunsteieren. Op 18 mei begon de pop te broeden. De man was rustig en zong vooral 's avonds laat. Op 31 mei kwamen de eieren uit, vroeg in

de morgen en allemaal tegelijk. De jongen zagen er tamelijk geel uit, niet rose dus zoals bij merels. Dit bleek later telkens hetzelfde te zijn. Vanaf dat ogenblik was de pop uitermate agressief tegen mij en vloog me steeds als ik de volière betrad in de haren. In een bak met tuingrond werden regenwormen (gekocht bij een plaatselijke pe-renkweker) pinkys en (witte) meelwormen gedeponeerd. Beide ouders voerden, maar de jongen groeiden slecht. Dit in vergelijking met merels. Ik besloot in te grijpen en legde de jongen bij een grijsruglijster met even grote jongen. Dit hielp; ze groeiden hard. Op de zesde dag werden ze geringd en vanaf die dag werd het hele gemengde nest met de hand verder gevoerd. (Eivoer eigen fabrikaat: Ei-gistocaal-broodmeel, meelworden en enkele pieren) Alles vloog de veertiende dag uit. De damalijsters werden echter ziek en gingen de een na de ander dood. De grijsruglijsters echter, met dezelfde behandeling en in hetzelfde hok, bleven gewoon leven. Op 9, 10 en 11 juni werden er door de damalijster weer 3 eieren gelegd, in een nieuw nest op dezelfde plaats. Twee eieren kwamen uit. Het toeval wilde dat een merel dezelfde dag moest uitkomen in een andere volière. Ik legde de jongen bij de merel want die had toch onbevuchte eieren. Hoewel de merelpop altijd uitstekend gevoerd had, gingen de jonge damas dood, letterlijk gewurgd door coccosvezels rond de nek. Die vezels gebruik ik nooit meer. Ze worden ongewild met het voer aan de jongen gegeven en verstoppen de maag, zoals me gebleken is bij merels en spreeuwen. Mijn ringen raakten op. Een koppel grijsruglijsters produceerde jongen aan de lopende band, evenals mijn merels en mutatiespreeuwen.

Pop voert de jongen

Ik bewaarde toch twee ringen met mijn eigen kweeknummer, je weet immers maar nooit. Ik vroeg me inmiddels wel af wat ik verkeerd had gedaan. Merels, lijsters en spreeuwen voeren af en toe steentjes. Wellicht lag daaraan het probleem. Op 30 en 31 juni en 1 juli werden er weer eieren gelegd in een nieuw nest en weer op dezelfde plaats. Ik raapte de eieren niet, gaf wat steentjes en wachtte af. De jongen kwamen nu ongelijk uit. Blijkbaar was het broeden al op de eerste dag begonnen. Ik gaf 's morgens weer in dezelfde bak gelijke hoeveelheden pieren, meelwormen en levende pirkys. De jongen groeiden weer slecht maar ik greep niet in. Vrij plotseling, na een dag of vier, gingen de jongen wél groeien. Op de zesde en zevende dag heb ik de vogels geringd met 4 mm ringen. De jongste kreeg een geleende ring van iemand anders. Toen de jongen een week oud waren begon ik treksprinkhanen te voeren, eerste zachte pas vervelde en later ook harde volwassen dieren. Ik had er op dat ogenblik genoeg. De oudervogels vochten net zo lang met de sprinkhanen tot er een stuk precies van pas was. Ook werden steentjes aan de jongen gevoerd. Ze vlogen op de 27ste dag, gerekend vanaf het eerste ei, uit. Helaas regende het die dag dat het goot en konden de jongen niet vliegen. Ik ving ze onder luid protest van de moeder uit en plaatste ze in een broedkooi in de schuur. Ze aten vlot de met een pincet aangeboden meelwormen, aten na enkele dagen al zelf en een week later ook legkorrels en eivoer. Het kleinste jong ging dood, de oorzaak was door sectie niet vast te stellen. In het jeugdkleed zijn man en pop al te onderscheiden. De man is blauwer op de rug dan de pop; het oleek een koppel te zijn. In het geheel zijn de jongen echter fletser dan de oudervogels. Na de rui lijken ze sprekend op volwassen vogels.

Trekspinkhaan

Op een gegeven moment vertoonde de jonge man een pok op het onderste ooglid. De jonge pop kreeg na een week ook pokken, echter veel erger, de oogleden aan een kant waren aangetaast en ook de snavel, boven en onder. Een doorkneed dierenarts vertelde mij dat pokken bij lijsters zelden voorkomen maar meestal wel genazen. Hij adviseerde mij de pokken enige malen per dag te penselen met een niet al te agressieve jodiumoplossing. Hij had gelijk, de pokken genazen zij het langzaam. De littekens op de snavel groeien langzaam naar voren en verdwijnt. Toen

de pokken aan het verdwijnen waren, plaatste ik de jonge vogels in een buitenvolière. Daar kwamen ze vlot door de rui, ze zijn nu prachtig van kleur en grootte. De winter mogen ze weer binnendoorbrennen, vorstvrij maar onverwarmd. Ze zijn ten opzichte van elkaar net als hun ouders; agressief en de man is duidelijk de baas. Ik heb ze een ruime binnenvolière gegeven waar ik de zaak zo heb ingericht dat ze elkaar niet steeds zien. Het voedsel is hetzelfde als dat aan de oudervogels wordt gegeven.

Gedachten over inteelt

Jan Luysterburg

Een geniale professor kreeg eens een brief van een beeldschone filmster, waarin ze hem voorstelde, met haar te trouwen, 'want', schreef ze, 'stelt u zich onze kinderen eens voor, met uw verstand en mijn schoonheid, wat zullen dat geweldige kinderen zijn'.

De professor dankte hartelijk voor dit aanbod, maar wilde er toch maar liever van afzien, 'want', schreef hij, 'stelt u zich onze kinderen eens voor, met uw intelligentie en mijn schoonheid, wat zullen dat stakkers van kinderen zijn'. Uit dit amusante verhaaltje kunnen we het een en ander leren over erfelijkheid, namelijk:

– intelligente en schoonheid worden beschouwd als erfelijke eigenschappen.

– een kind erft eigenschappen van de vader zowel als van de moeder.

– welke eigenschappen het kind erft van de vader en welke van de moeder hangt af van het toeval.

Waarschijnlijk vertel ik u daarmee weinig nieuws. Toch wordt deze kennis bij het kweken van vogels dikwijls over het hoofd gezien. Vaak verwacht men uit een koppel middelmatige ouders toch een kampioen te kweken. Of men ruimt prima vogels op, omdat ze na één jaar kweken nog niet de kwaliteit hebben opgeleverd, die men van deze ouders eigenlijk verwachtte. Bovendien wordt bij het kweken vaak eenzijdig gelet op bepaalde eigenschappen, terwijl anders, eveneens belangrijke kwaliteiten buiten beschouwing worden gelaten. Welke vogel kiest u bijvoorbeeld voor de kweek, als u de keuze hebt uit:

– een vogel die geweldig van kleur maar aan de kleine kant is

– een vogel met een mooi model, maar matig van kleur

– een vogel die matig is van model en kleur, maar die komt uit een ouderpaar dat erg goed de jongen grootbrengt?

Moeilijk hoor, om in dit geval te bepalen welke erfelijke eigenschap voor u de doorslag geeft.

Na dit inleidende babbeltje wilde ik langzaam maar zeker overgaan tot het eigenlijke onderwerp van dit verhaal, nl. inteelt. Wat is dat eigenlijk? Inteelt is het kweken met ouders, die zodanig nauw met elkaar verwant zijn, dat je mag verwachten, dat de ouders een heleboel dezelfde erfelijke eigenschappen hebben. Het resultaat zal zijn, dat veel van die eigenschappen versterkt

(dubbel) in het nageslacht zijn terug te vinden.

De verwantschap op zich speelt daarbij geen rol. Ouders, die beide aanleg hebben voor zwakke ogen, zullen altijd grote kans hebben op kinderen met zwakke ogen; daarbij maakt het niets uit of die ouders broer en zus van elkaar zijn of totaal niet met elkaar zijn verwant.

Tegen inteelt op zich is dan ook biologisch gezien geen enkel bezwaar. Als men er maar rekening mee houdt, dat ALLE erfelijke eigenschappen door middel van inteelt dubbel op kunnen treden, zowel de positieve als de negatieve.

Aanschaffen van 'vers bloed' heeft geen enkele zin, als de nieuwe aanschaf dezelfde slechte erfelijke eigenschappen heeft als de dieren die u zelf al had. Wordt inteelt ook bij de mens toegepast? Jazeker, en echt niet alleen door het tegenwoordig zo in het nieuws zijnde verschijnsel incest. Tal van stammen in Afrika, Azië en Zuid-Amerika passen bewust inteelt toe; bij hen wordt uitsluitend getrouwd binnen de eigen familie. Men doet dit om economische redenen of om de familierelaties te versterken. Wel moet hierbij worden vermeld, dat het hier praktisch altijd gaat om wat wij 'primitieve' volkeren noemen. Het gevolg is, dat zij het 'voordeel' hebben van een strenge natuurlijke selectie: alle zwakkere exemplaren zijn door de harde leefomstandigheden al lang overleden, voordat ze toe zijn aan het produceren van nageslacht.

Wat betreft de vogelkweek kunnen wij daaruit veel leren. Pas gerust inteelt toe, maar let bij het samenstellen van kweekkoppels sterk op de gezondheid van de vogels. Pas een zeer strenge selectie toe: alleen de gezondste exemplaren mogen bij u verder kweken, de rest wordt opgeruimd.

De eenvoudigste vorm van lijnenteelt (= doelgerichte inteelt) is voor mij altijd nog het zogenaamde 'neef-nichtuwe-lijk'. In de praktijk werkt dat als volgt:

U verdeelt uw kooi in twee helften, vak A en vak B. Alle jonge mannen die in vak A worden geboren mogen alleen in vak A worden gebruikt voor de kweek. Alle jonge poppen die in vak A worden geboren mogen alleen in vak B voor de kweek worden gebruikt. Mannen, geboren in vak B blijven in vak B. Poppen,

geboren in vak B, kweken in vak A. Het resultaat zal zijn, dat na verloop van tijd uw kweekkoppels allemaal neven en nichten van elkaar zijn, zowel van vaders- als van moederskant. Bij strenge selectie is dit een goede manier van kweken.

Als u hier echter toch bang voor bent, kunt u uw kooi ook in drie vakken verdelen: A, B en C. Jonge mannen blijven hierbij altijd in het vak waarin ze zijn geboren. Poppen geboren in A gaan naar B, zijn ze geboren in B dan gaan ze naar C en zijn ze geboren in C dan gaan ze naar A voor de kweek. Op die manier kunt u de TT-kwaliteit van uw hele hok gestadig verbeteren, zonder dat ongunstige factoren de kans krijgen om blijvend op te treden. U zult echter wel 'keihard' alle exemplaren die niet 100% gezond zijn moeten verwijderen, al zijn ze nog zo mooi. En u zult natuurlijk te allen tijde in uw administratie moeten kunnen terugvinden, in welk vak de vogels geboren zijn. Succes met de kweek.

Zomertijd

Nog enkele dagen en de zomertijd gaat weer in. We moeten, om bij de tijd te blijven de klokken één uur vooruit zetten. Indien u in uw kweekruimte gebruik maakt van elektrische verlichting om de dagen te verlengen, en deze verlichting wordt in- en uitgeschakeld met een schakelklok, zet dan die schakelklok NIET een uur vooruit.

HOUD GEWOON DE THANS GELDENDE TIJDSINDELING, DE ZGN. WINTERTIJD AAN! Wanneer u de schakelklok wel een uur vooruit zou zetten, dan haalt u daarmede uw vogels onherroepelijk uit het inmiddels wel aangewende ritme met alle gevolgen, zoals plotseling rui, van dien.

DOE NIETS AAN UW SCHAKELKLOK.

Redactie

BIJENNETERS

Door M. Aussems

De familie van de bijeneters, Meropidae, bestaat uit 24 soorten meest slanke en felgekleurde vogels. Het zijn allemaal snelvliegende soorten met lange vleugels, ze vangen hun prooi vaak in de lucht, alle soorten hebben een lange en spitse snavel. Bijeneters zijn te vinden in Europa, Afrika, Azië en Australië. Ze leven meestal in open gebieden met verspreide begroeiing waar ze hun vaste uitkijkposten hebben.

Uit Europa kennen we de Europese bijeneter, *Merops apiaster*, 28 cm, die voorkomt in Zuid Europa, maar die als dwaalgast en soms als broedvogel tot in Noord Europa te zien is. Ook in ons land heeft de vogel wel gebroed en in Duitsland is men er zelfs in geslaagd de soort in gevangenschap te kweken. (Zie onze vogels, jaargang 1980, blz. 308.)

Ook de groene bijeneter, *Merops persicus*, is wel eens in ons land gesignaleerd. Deze soort komt meer in het Zuidoosten van Europa en Azië voor.

Uit Afrika kennen we een groot aantal soorten. Vooral de witvoorhoofdbijeneter, *Merops bullockoides*, 23 cm, is uitgebreid naar gedrag en levenswijze onderzocht. Dit onderzoek leverde verrassende en onverwachte resultaten op. De soort komt plaatselijk voor van Kenya tot Zuidafrika. Vooral in de Riftvallei in Oostafrika zijn ze te zien en in de buurt van het Nakurumeer in Kenya heeft men gedurende een aantal jaren een broedkolonie bestudeerd. De vogels broeden namelijk in kolonies in nestholten die ze hebben uitgegraven in een steile oeverwand, zoals we dat in ons land wel kennen van de oeverwaluw. Bij dit onderzoek bleek dat de vogels niet paarsgewijs hun jongen grootbrengen, maar dat vaak ongepaarde jongen van vorige jaren helpen bij het uitgraven van het nest en het uitbroeden en grootbrengen van de jongen. In oktober wordt in Kenya begonnen met het uitgraven van nieuwe nestholten of het herstellen van oude, de diepte van zo'n nesthol kan wel 1,5 meter bedragen. De vogels beginnen in oktober omdat kort daarop het natte seizoen begint en in de regentijd zijn de meeste insecten voorhanden om de jongen te voeren.

De eieren, 3 tot 6 stuks, worden aan het einde van de nestgang gelegd en komen na 22 tot 25 dagen uit. De jongen worden gevoerd met insecten en later met vlinders, libellen en torren, zowel de ouders als de jongen uit vorige jaren vliegen af en aan met voedsel. De insecten worden soms op grote afstand van de kolonie gevangen, elke vogel heeft zijn eigen territorium, vaak naast dat van 'familieleden', de vogel zit steeds op de uitkijk naar insecten vanaf een vaste plaats. Grazende antilopen of buffels willen de vogels nog wel eens behulpzaam zijn bij het opjagen van

insecten. Wanneer er voldoende insecten zijn gevangen vliegt de vogel terug naar de kolonie om de jongen te voeren. De jongen zijn meteen na het uitkomen naakt, maar worden door de ouders niet warm gehouden. Alle tijd wordt besteed aan het vangen van insecten. Bij voldoende voedsel groeien de jongen snel, wanneer er weinig insecten worden aangevoerd blijft vaak alleen het oudste en grootste jong in leven, de kleinere en zwakkere wordt door de grotere aangevallen, de grotere spert en bedelt meer met gevolg dat de zwakkere jongen geen voer meer krijgen en het loodje leggen. Na 5 tot 6 weken vliegen de jongen uit. Ze lijken dan erg op de ouders, alleen zijn ze wat fletser van kleur. Als de jongen klein zijn slapen de oudivogels op het nest, later slapen ze in struiken in de buurt van de kolonie, vaak met meerdere vogels tegen elkaar aan om zo beter warm te kunnen blijven. Zodra de zon opkomt gaan de vogels eerst hun verenpak in orde brengen om daarna op insectenjacht te gaan. Overdag nemen de vogels vaak een stofbad, zitten te zonnen of nemen een duik in het water, dat alles om hun verenkleed in optimale conditie te houden.

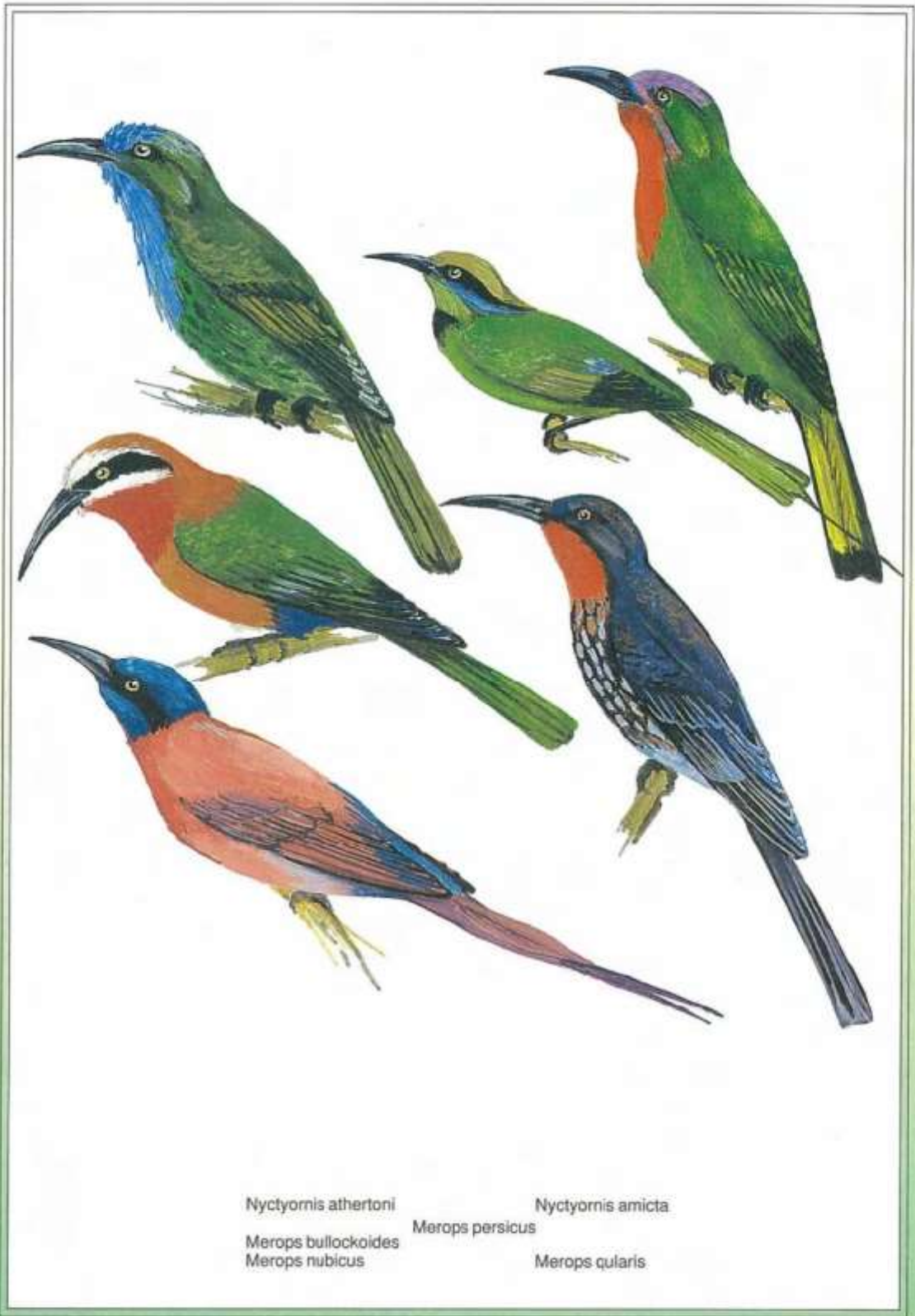
Veel natuurlijke vijanden hebben de vogels niet, al willen mangoesten en slangen de kolonies wel eens bezoeken om jongen uit de nestgangen te stelen. Ook heeft men waargenomen dat roofvogels jonge bijeneters grepen die wat al te dicht bij de uitgang van de nestgang kwamen.

De scharlakenrode bijeneter, *Merops nubicus*, 36 cm, leeft ook in kolonies. De vogel heeft als bijzonderheid dat hij vaak jaagt in de buurt van savannebranden. De insecten proberen voor de hitte van het vuur te vluchten en zijn dan een makkelijke prooi voor de bijeneter. Deze soort wordt ook veel gezien op de rug van grazend vee, soms zelfs op de ruggen van koritrappen die al lopende kleine en grote insecten opjagen. Deze soort komt voor van Soedan tot Tanzania en is plaatselijk een trekvogel.

De zwarte bijeneter, *Merops gularis*, 19 cm, uit West Afrika, bewoont dicht begroeide gebieden, steeds in de buurt van water. De soort broedt ook in holen, maar meestal paarsgewijs en bij uitzondering in kolonies.

Uit Azië kennen we o.a. de baardbijeneters, die bij hun contactroep de kop en keelveren opzetten, tot dit geslacht behoren de Maleise bijeneter, *Nyctornis amicta*, 30 cm, die voorkomt in de oerwouden van Maleisie, Sumatra en Borneo en de blauwbaardbijeneter, *N. athertoni*, die voorkomt van India, Thailand tot Vietnam. Deze vogels zijn ook in het donker actief.

use

Volière van de maand

Constant van den Brande
Borredam 18 te B 1740 Ternat

Ik ben reeds vele jaren vogelliefhebber en die liefhebberij is nu uitgegroeid tot een passie. Hoe meer men tegen ons, vogelliefhebbers ageert hoe meer ik mij zal inspannen om onze mooie hobby in stand te houden. Vroeger heb ik altijd vogels gehouden maar in een huurhuis doet men nu eenmaal niet altijd wat men wil en daarom bleef het ook beperkt tot een kleine volière in de tuin. Nu ik enkele jaren geleden mijn eigen huisje heb kunnen kopen is daar verandering in gekomen. Eerst heb ik moeten zorgen dat het bewoonbaar werd want het was een oude boerderij zonder het minste comfort en daarna kon ik ook aan mijn vogels beginnen te denken. Het resultaat ziet u op bijgaande foto's. Foto's 1 en 2 tonen mijn kweekruimte op de zolder boven mijn garage. Deze werd volledig geïsoleerd en voorzien van licht, water en electriciteit zodat er

in de beste omstandigheden gekweekt kan worden. Links en rechts tegen de zijmuren staan 2 x 25 kweekkooien voor kleurkanaries met daaronder nog 2 x 4 kooien voor kwarteltjes. Aan de schuine kanten heb ik 6 kleine vluchten gemaakt voor de jongen. Deze meten 1 m breed, 1,8 m diep en 2 m hoog. In de tuin ziet u dan op foto 3 een gemeenschapsvolière met allerlei wildzang en enkele gepensioneerde kanaries. Daarnaast, op foto 4 ziet u 4 kweekvolières voor wildzang van telkens 1 m breed 3,5 m diep en 2 m hoog. Hierin zitten groenvinken, sijsjes, barmsijsjes, goudvinken, distelvinken en geelgorzen. Daarnaast aan de lange muur een grote vlucht van 6,5 m lang 0,8 m diep en 2 m hoog. Hierin huizen: Roodvoorhoofdkekarakis, Princes of Wales en Splendid parkieten. In elke volière

lopen op de bodem ook kwartels en patrijzen. U merkt ook dat mijn trouwe Bobtail, Stella, de wacht houdt en eventuele katten en andere indringers op afstand houdt. Ook heb ik nog verschillende nestkastjes los in de tuin geplaatst en zo heb ik toch een volledig broedsel pimpelmezen zien uitvliegen. Tenslotte heb ik dan voor mijn eega nog een vitrine in de woonkamer in mekaar geknutseld, zie foto 5, waar voornamelijk klijbris en enkele kleinere exoten in verblijven. U merkt dus dat onze vrije tijd volledig in dienst staat van de vogels. Ik ben ook nog sekretaris van de 'Goudvink te Liedekerke', keurmeester kleurkanaries bij de A.O.B. en in mijn buurt sla ik geen enkele tentoonstelling over. Zo hoop ik nog lang te kunnen genieten van onze mooie sport.

Over kleurkanaries

A. van Eck

Beter één kweekronde goed dan...

Vroegtijdig starten met de kweek van kleurkanaries heeft z'n voordelen, uiteraard ook z'n nadelen.

Als wij starten in januari, dan mogen wij gerust stellen dat er vroegtijdig in het seizoen begonnen is. Als de voorbereidingen goed zijn geweest dan zal dat geen enkel probleem geven.

Met overjarige kweekvogels is zo'n start ook vaak minder moeilijk dan met vogels van het laatste broedjaar. Overjarige vogels zijn in elk geval niet te jong op het moment, dat er door de liefhebber prestaties verwacht worden.

Bij jonge vogels is dat anders, kleurkanaries die bijvoorbeeld in juni geboren zijn, moeten wij in januari daaraanvolgend niet in de broedkooi hebben zitten.

Deze vogels zijn beslist 2 à 3 maanden te jong, zijn niet geslachtsrijp en kweekresultaten blijven daardoor achterwege. Wel kan de pop soms eieren leggen, meestal een klein en dus onvolledig legsel en enkele dagen later merkt de liefhebber meestal wel dat de eieren onbevruucht zijn.

Het komt ook voor dat een te jonge pop wel eieren legt maar niet tot broeden overgaat, soms een paar dagen op de eieren blijft zitten en ze daarna aan zijn lot overlaat.

Dit alles zal dus geen enkel resultaat opleveren of toch... nl. negatief resultaat.

Elk legsel vergt immers wat inspanning van de pop. Zo zal een pop die bijvoorbeeld met 2 legsels nog niets aan jonge vogels opleverde, vaak erg kort na die mislukkingen een volgend nest bouwen en dus in een erg korte periode een 3e legsel produceren. U zult zien dat zo'n legsel zelden volledig zal zijn, dat er minder dan vier eieren komen, wel soms 3 maar ook soms slechts maar 2 eitjes.

Dit alles mogen wij dan mijns inziens gerust negatief resultaat noemen, immers al komt er van zo'n poging een jong op stok, dan nog zal het iedereen duidelijk zijn dat het totale resultaat slecht is.

En na al die legsels is de pop leeg. Jaarlijks komt zoiets voor, meestal bij liefhebbers die soms wat impulsief rea-

geren en als ze dan na al die mislukkingen op de kalender kijken, dan geeft die intussen nauwelijks de maand maart aan.

De onwetende vogeleigenaar zegt dan: 'nog tijd genoeg om nog een ronde te doen'.

Hij (de liefhebber) wil nog wel doorgaan maar de inmiddels 'lege' pop maakt geen aanstellen meer.

Impulsief reageren geeft dus voor wat betreft de kanariekeek vrijwel nooit de gewenste resultaten en zulke reacties moeten dan ook aan iedereen met klem ontraden worden.

Wij hebben het tot nu toe nog maar uitsluitend over de te jonge pop gehad maar ook de man kan te jong zijn, zodat bevruchting uitblijft.

Zijn beide vogels te jong, dan volgt er vaak een onvoorsteerbare ruzie tussen de beide partners. U begrijpt, dat ook dit voorkomen moet worden.

Zou de liefhebber met al zijn ongeduld daarentegen veel geduld gehad hebben, zorgvuldig opgelet hebben dat de vogels een voldoende lange rust-(lees winter-) periode hadden gehad waarin in alle opzichten geen enkel tekort in het voedingspatroon heeft gezeten, dan zou starten in maart of in april nog beslist tijdig zijn. Het is in de maand april echt niet te laat om nog goede resultaten te boeken.

Niet alleen zijn de vogels intussen aanzienlijk ouder geworden, de temperatuur is meestal wat milder en ze hebben inmiddels ook wat meer natuurlijke lichturen en bovendien hebben ze wat meer tijd gehad om reserves op te bouwen die ze tijdens de kweek broodnodig hebben.

Meerdere lichturen kunnen we natuurlijk met kunstlicht ook bereiken, maar daarbij dient men verstandig in zijn werk te gaan.

De voordelen van vroeg beginnen zijn er natuurlijk ook, immers er is niets tegen vroeg starten met de kweek, mits men dat maar verstandig doet.

Vroeg in het seizoen al jonge vogels op stok wil zeggen, vroegtijdig in de zomer gereed met de kweek en dat is in verband met de vakanties soms aan te bevelen.

Op zijn beurt zijn die vroeg geboren vogels volledig uitgegroeid en eveneens volledig door de rui op het moment dat de eerste tentoonstellingen worden georganiseerd.

Nog een voordeel is, dat de jonge vogel die vroeg door de rui is, bij het eerste nachtvorstje of misschien net geen vorst maar toch wel koude nacht, zijn volledig nieuwe verenpak als goede beschutting beschikbaar heeft. Deze vogel heeft dus op dat moment zijn volledig warme jasje om zich te beschermen en dat heeft zijn veel jongere soortgenoot nog niet. Vóór- en nadelen dus van vroeg beginnen, alleen maar nadelen bij onjuist of fout starten.

Uit dit alles mogen wij concluderen dat één kweekronde goed, ook al is die wat later in het seizoen, veel beter kan zijn dan meerdere ronden slecht. Dit laatste zal u nagenoeg niets aan mateelt opleveren.

Nog één waarschuwing en wel als er kweekvogels naar meerdere tentoonstellingen zijn geweest.

Deze vogels hebben dikwijls een ruime periode veel lichturen gehad waardoor ze nagenoeg al broedrijp kunnen zijn geworden.

Thuisgekomen zitten ze dan weer enkele weken bij een wat kleiner aantal lichturen en dat is nu juist voldoende om aan te vangen met de rui.

Controleren daarop is niet overbodig, vogels die in de rui zijn horen niet in de broedkooi thuis. Toch worden wij jaarlijks met dit euvel geconfronteerd.

Jammer is dat, omdat kweekresultaat van in de rui zijnde vogels gewoonweg uitblijft.

Overkomt zo'n mislukking u onverhoopt toch een keer, geeft u dan niet uw vogels de schuld van dit alles, ze hebben hieraan totaal geen schuld.

En als men van elke mislukking in voorgaande jaren nu maar wat heeft opgestoken, dan zal bij menig vogelliefhebber het a.s. kweekseizoen beslist succesvol zijn.

En dat is nu juist wat ik u allen toewens.

Een tipje Agapornis

Tekst en foto's: Gerard Horst

De agaporniden, een verzamelnaam voor de leden van het geslacht Agapornis, behoren tot de grote familie der papegaaien (Psittacidae). Het geslacht Agapornis omvat negen soorten, waarvan enkele nog in ondersoorten worden verdeeld. Hun werelddeel van herkomst is Afrika.

In een artikelenreeks zullen de verschillende soorten agaporniden en hun mutaties worden belicht. Uiteraard wordt in deze reeks begonnen met de meest gehouden agapornis, nl. de agapornis roseicollis.

Agapornis roseicollis lichtgroen (= wildvorm)

De standaard van de N.B.v.V. geeft samengevat het volgende ideaalbeeld:

Kop en masker:

Masker rood, overgaand in diep roze tot bij de oorstreek. Alle scheidingen van het rood of roze moeten een scherp en regelmatig verloop hebben. Het masker dient door te lopen tot de lijn van vleugelbocht naar vleugelbocht. De achterkop is grasgroen.

Vleugels:

Vleugeldek grasgroen, de vleugeldekveertjes geven een gehamerde indruk. Alle vleugelpennen zijn grijs met een grasgroene buitenvlag, die een licht creme omzoming heeft. De duimveertjes zijn geel.

Lichaam:

Onderlichaam vanaf masker geelachtig groen. Mantel grasgroen. Stuit donker hemelsblauw.

Staat:

Bovenstaartdekveren donker hemelsblauw, overgaand in groen. Onderstaartdekveren geelachtig groen. De grote staartveren, welke nagenoeg bedekt worden door de boven- en onderstaartveren, tonen een zwart-rode dwarstekening en aan de uiteinden een smalle, helder kobaltblauwe dwarsband.

Ogen:
Donkerbruin. Om het oog bevindt zich een zeer smalle cremekleurige bevederde rand.

Snavel:
Hoornekleurig met een groenachtig tintje langs de snavelranden en in de

ondersnavel. Donkere snavelpunt.

Poten:
Grijs, nagels donkergrijs.

Formaat:
Plm. 17 cm.
Keurtechnische aanwijzingen:

Onkruiden

Graszaden

Hebt u wel eens een sijsje zien snoepen van pas geplukt onrijp graszaad? Zo niet, dan hebt u jammer genoeg erg veel gemist.

Ze vinden dat klaarblijkelijk wel zo lekker, dat ze er heel uitgebreid van zitten te smullen. Elk zaadje wordt met smaak opgepeuzeld, je kunt zien dat het voor hen een echte traktatie is.

Naast sijsjes eten o.a. ook kanaries, edelzangers, groenlingen, putters en parkieten met voorliefde de onrijpe graszaden. Vele laten zelfs het bakje met opfokvoer voor wat het is en voeren hun jongen vrijwel uitsluitend onrijp graszaad. Op ieder tijdstip van het jaar, met uitzondering van een vorst- of sneeuwperiode, is er wel een of andere grassoort te vinden.

Gras is trouwens een onkruid dat wel het gemakkelijkst te vinden is van alle onkruiden. Laat u een paar plukjes gras in uw tuin staan. Het zaad komt er vanzelf in.

Nog gemakkelijker is het met het zogenaamde straatgras. Als u een wandeling door uw stad of dorp maakt, moet u maar eens goed op de trottoirband letten. Op plaatsen waar weinig gelopen wordt, groeit vrijwel zeker het straatgras. De kleine pluimpjes die in dat graspluimpje groeien moet u nu juist hebben. Pluk het af en probeer het eens een keer! Naast straatgras zijn er natuurlijk nog een groot aantal soorten gras die bijzonder voor ons doel geschikt zijn. Ik zal u er slechts enkele noemen: Roodzwenkgras, Beemdlangbloem, Boomgras, Witbol, Timotheegras, Zegge, enz. enz.

Wat voor grassoort het ook is, als u er zaad in ziet staan, kunt u het altijd geven.

Uw vogels zijn u er dankbaar voor en het geeft ze een gezonde bezigheid.

P.J. de Penning

125

In de regel zal een roseicollis voldoen aan de gestelde norm van ca. 17 cm t.a.v. het formaat. Wel treffen we regelmatig exemplaren aan, die te smal van model zijn. De roseicollis moet evenwel een robuuste gestalte bezitten.

Kop en masker moeten zo diep mogelijk van kleur zijn. Een fletse kop- en maskerkleur is fout. De maskeraftekening moet, vooral op de bovenschedel, een scherp en regelmatig verloop hebben.

De dekkleur moet helder grasgroen van kleur zijn met een regelmatige hamer-tekening. Zwarte tekening op het vleugeldek is niet toegestaan.

Diep gele duimveertjes genieten de voorkeur. Rood in de duimveertjes is niet toegestaan.

Bij de lichtgroene genieten grijze poten en nagels de voorkeur. Lichter gekleurde (eenkleurige) poten en nagels zijn toegestaan. Bonte nagels en poten zijn evenwel niet toegestaan.

De lichtgroene is een van de meest, zo niet de meest gekweekte kleurslag van de roseicollis.

Voor een gerichte kweek van deze kleurslag als tt-vogel geven de keurtechnische aanwijzingen houvast. In de eerste plaats dienen we bij het selecteren van de kweekvogels goed te letten op formaat en vooral op model. Vogels met duidelijke tekortkomingen t.a.v. formaat en/of model kunnen we beter uitsluiten voor de kweek, tenzij deze uitzonderlijke kwaliteiten bezitten t.a.v. kleur en tekening. Doch in dat geval zullen deze vogels wel gepaard moeten worden aan vogels met een goed formaat en model.

Vervolgens selecteren we op kleur en (de kleur van de) tekening. Op kleur zijnde vogels, die zwarte tekening op de vleugels tonen, sluiten we bij voorkeur uit voor de kweek (deze fout is moeilijk weg te kweken). Ook t.a.v. de kleur van de aftekening van het masker dienen we kritisch te zijn. Een fletse maskerkleur blijkt erfelijk in een stam voor te kunnen komen, derhalve dienen we vogels met een fletse maskerkleur bij voorkeur niet te gebruiken voor

de kweek. Ook letten we erop, dat het masker voldoende diepte bezit, m.a.w. of het masker voldoende doorloopt op de borst (tot de lijn van vleugelbocht naar vleugelbocht).

Wanneer we de lichtgroene roseicollis op de foto bekijken valt onder meer het volgende op:

– het type (formaat en model) van deze vogel is zonder meer goed. Deze vogel voldoet duidelijk aan het in de standaard vereiste 'robuuste gestalte'.

– het masker is te flets van kleur. Deze moet dieper en helderder rood van kleur. Het masker mag ook niet korter.

– de dekkleur van deze vogel moet wat helderder grasgroen en daarnaast ook egalier.

Van de agapornis roseicollis is een ondersoort bekend, nl. de Agapornis roseicollis catumbella. Deze ondersoort is iets kleiner dan de nominaatvorm en de rode maskerkleur en de lichaamskleur zijn intensiever. Ook zijn bij deze ondersoort de nagels volledig zwart en is de snavel rozig gekleurd. In Nederland treffen we deze ondersoort nauwelijks aan.

osel

De

DE CHINESE DWERGGKWARTEL

Een van de meest voorkomende grondvogels in onze volières is ongetwijfeld de Chinese dwergkwartel. Niet zo verwonderlijk want deze kleine hoenderachtigen zijn zeer aantrekkelijk niet alleen voor de beginnende liefhebber kennelijk, want er zijn vogelliefhebbers die al vele jaren achtereen er gericht mee kweken en er zeer goede resultaten mee behalen. Meestal zijn die liefhebbers ook bezig met de kweek van mutaties zoals die thans in de standaardrassen van de NBvV staan beschreven. De ongeveer 12 cm grote dwergkwartel stelt voor wat huisvesting en verzorging betreft geen hoge eisen. Ze zijn bovendien winterhard. Wel komt het voor dat door een natte voliërebodem er klontvorming aan de tenen ontstaat en die klonten dienen dan voorzichtig te worden verwijderd. Vooral bij de wildkleur is er een duidelijk verschil waarneembaar tussen hen en haan. Hij is blauwachtig van kleur met een diep roodbruine onderbuik en scherpe zwart/witte maskertekening. Zij is overwegend eenvoudig bruin van kleur. Beide zijn rijkelijk voorzien van een streep-tekening die vanaf de kop over de rug en het vleugeldekk doorloopt. Ondanks de naam 'dwerkwartel' wordt er toch geest dat de vogels een redelijk

formaat hebben. We dienen te voorkomen dat er door ondeskundige kweek steeds kleinere exemplaren gaan komen.

De kwarteltjes pikken van alles van de voliërebodem op en dat vormt in de regel toch nog best een belangrijke voedselbron. Het menu dient wel te worden aangevuld met tropisch zaad, wat ei- en of universeelvoer, af en toe een meelwormpje en vanzelfsprekend ook wat groenvoer. Drinkwater dient ook altijd en zo heider en fris mogelijk aanwezig te zijn.

Men kan bij 1 haan meerdere hennetjes houden. Dit geeft ze de nodige afleiding en voorkomt ook vrenpikken. Op een leeftijd van ongeveer 5 tot 6 maanden zijn ze geslachtsrijp; hetgeen echter niet wil zeggen dat het dan allemaal zo maar lukt. De broeddrift moet aanwezig zijn, voldoende lichturen en ze moeten ook een geschikt plekje hebben kunnen vinden om te nestelen, want anders kan het voor komen dat de eieren her en der in de voliëre worden gelegd. Eventueel een dakpan schuin tegen de wand in een hoek plaatsen met daaronder wat hooi kan al stimulerend werken. Een legsel bevat soms wel 12 of meer eitjes die door de hen 16 tot 18 dagen worden bebroed. De jongen zijn nest-

vlieders en al heel snel zie je ze dan samen met de hen over de grond scharrelen op zoek naar voedsel. Op een menu van kuiken opfokmeel, senegalgiest, wat geknipte meelwormen en groen, zullen de kleine op flinke hommels lijkende jongen voorspoedig opgroeien. Er dient wel op te worden gelet dat de rand van de waterbak niet te hoog is zodat ze niet in die bak kunnen verdrinken.

Voor het ringen is geen vast tijdstip te bepalen, het is allemaal afhankelijk van de groei en die kan per jong verschillen. De 3.5 mm ringen kunnen soms na een week, maar vaak ook later, nog worden aangelegd. Na vier weken zijn de jongen zelfstandig en ze worden dan apart geplaatst, dit om kaal plukken te voorkomen en de hen de kans te geven aan een nieuw legsel te beginnen.

Chinese dwergkwartels zijn er reeds in vele kleurvarianten en ze passen in iedere voliëre maar ook in ruime kooien. Zoals gezegd zijn ze bij uitstek geschikt voor de beginnende liefhebber.

Als showvogel voldoet deze dwergkwartel evenzeer, derhalve altijd de moeite waard om ze op een tentoonstelling in te zenden.

Piet Buijsman

De Langstaart roodvink

Tekst: Cees van Berkel
Foto's: Ton de Bruijn en J. van Ginkel

Ter inleiding

De Langstaart roodvink zal misschien meer bekend zijn onder de naam Meesgoudvink, welke naam ook in België wordt gebezigd en vermoedelijk zal zijn afgeleid van de Duitse naam Meisengimpel. Men is waarschijnlijk tot die naam gekomen omdat men vindt dat de vogel in zijn contouren, vooral waar het de kop, de snavelvorm en de snavelinplant betreft, enigszins op die van de Goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*) lijkt en omdat de lange staart sterk doet denken aan die van de Staartmees (*Aegithalos caudatus*). Edoch, het is niet acht een nauwe verwant van de Goudvink, alhoewel beide zijn ingedeeld in de familie Fringillidae, noch een meesachtige.

In de Angelsaksische literatuur wordt de soort Longtail rosé finch genoemd, terwijl de Franse benaming Roselin à longue queue luidt. Een simpele vertaling van beide laatste namen brengt ons tot Langstaart roodvink en die naam lijkt ons het meest toepasselijk. In de checklist of the Birds of the World van Howard and Moore, wordt het geslacht *Uragus* genoemd tussen de geslachten *Leucosticte*, *Rhodopechys* en *Cardopacus*, respectievelijk tussen de Roze vinken, de Woestijnvinken en de Rood-

mussen. Terecht naar onze mening, want qua kleur en tekening komen de langstaarten sterk overeen met de Roodmussen.

Het geslacht *Uragus* heeft de volgende ondersoorten:

Uragus sibericus sibericus in Zuid Siberië, Noord Mantsjoerije en Toerkestan; ***Uragus s. ussuriensis*** in Centraal Mantsjoerije, Korea en Noordoost China; ***Uragus s. sanguinolentus*** in Sakhalin, Kurile en Zuid Japan; ***Uragus s. lepidus*** in Noordwest China en ***Uragus s. henrici*** in Sikang.

Met elkaar komen ze voor in een strook vanaf het Altaigebergte en Tiensjan tot in Japan. Toerkestan is een historische benaming voor een gebied in Centraal Azië behorend tot de Sovjet Unie en bevat de volgende republieken: Kazachstan, Kirgizië, Tadzjikistan, Toerkmistan en Oezbekistan.

De lengte van de vogels varieert van 15 tot 17,5 cm, waarvan de staart een lengte heeft van 6 tot ongeveer 9 cm. De nominaatvorm is het grootst van formaat.

Hun geliefde biotoop bestaat uit dichte struiken, wilg- en elzenboompjes langs

de waterlopen en op de berghellingen. Ze komen voor tot op hoogten van 1800 meter. Buiten de broedtijd leven ze in kleine groepen, veelal samen met Goudvinken en Pestvogels. Ze trekken van boom tot boom en het regelmatig uiten van contactroepen leidt voortdurend tot hergroeperen. Gelijk als de Pestvogels bestaat hun wintervoedsel voor een belangrijk deel uit lijsterbessen. In de zomer voeden ze zich met knoppen, zaden, vruchten en insecten. Nestelen doen ze bij voorkeur in dichte struiken in de directe nabijheid van water, in een dwergberkje in het moeras of in de rietplanten boven het water. In het laatste geval wordt het nest aan rechtopstaande rietstengels geweven. Het nest is stevig en komvormig en wordt gemaakt van droge stengels en plantewortels.

Een legsel bestaat uit 4 tot 5 blauwachtige eieren met donkere vlekken aan de stompe kant.

De kweek

Op Vogel '89, in het Turfschip in Breda, maakten we voor het eerst kennis met een aantal eigen kweek exemplaren. De betreffende inzenders ontvingen daarvoor terecht de NBVV-Oorkonde.

Een van hen was de heer J. van Ginkel uit Heerde en hij vervolgt dit artikel met zijn ervaringen.

Ik heb deze vogels voor het eerst gezien bij E. Maes te Retie in België. Hij heeft in 1987 in België de eerste kweek met deze behaald. De lengte van de vogel is ongeveer 17,5 cm. Dat dankt hij vooral aan zijn buitengewoon lange staart. Een volwassen man is overheersend rood van kleur. Op de kop heeft hij een zilveren pluimenkrans aan de bovenzijde, wangen en hals. De rugveren zijn zwart/donkerbruin gestreept. De vleugels zijn aan de bovenzijde witachtig tot lichtgrijs en voor de rest zwart. Ze hebben veel meer wit en lichtgrijs in hun vleugels dan de overige ondersoorten. De staart is zwart met witte zijveren.

De volwassen popjes zijn meer bruin-grijs gekleurd met een roodachtige tint en bezitten geen zilveren pluimen aan

de kop. De popjes hebben gestreepte borstveren. Het betreft hier de nominaalvorm. De jonge vogels zijn grijs.

De vogels maken bij het vliegen een eigenaardig klinkend geluid. Dit wordt veroorzaakt door hun bouw en hun afgeronde en kort schijnende vleugels. In de volière verliezen deze vogels de rode kleur als we ze in de ruitijd geen kleurstof geven.

Ik vond het prachtige vogels. Het was een lust voor het oog om te zien hoe ze zich als het ware als rode kabouters begeven tussen de takken in de volière. Ik was de wereld te rijk toen ik van hem de beschikking kreeg over een koppel van deze vogels.

Ik plaatste ze in een vlucht van 60 cm breed, 180 cm diep en 180 cm hoog. De bovenzijde is bedekt met pvc-golfplaten. Op de bodem ligt een rek met gaas. (Ongeveer 7 cm hoog.) De mest valt grotendeels door het gaas. De rest droogt op en kan met een bezem eraf

geveegd worden. Na het baden kunnen ze niet op de natte bodem komen alwaar mest ligt en eventuele zaden. (Al dan niet geschimmeld.) Onder dit rek liggen kranten op de betonnen vloer die regelmatig vernieuwd worden.

Aan de zijkant van de vlucht heb ik stukjes pvc-pijp geschroefd. Hierin kun je dan takken steken. Ze hadden een paar takken van de den, wilg of berk ter beschikking.

Alles ging goed tot eind april 1988. Tot mijn grote schrik was de man plotseling in de rui gevallen. De oorzaak is mij eigenlijk nu nog onbekend. Wel had ik daarvoor de vogels in een andere vlucht gedaan. Mogelijk een iets andere lichtinval? Gelukkig kon ik een nieuwe man krijgen.

Ik had diverse kanariekastjes opgehangen welke waren bekleed met takjes den. Ze hebben graag een goed verlichte plaats voor hun nestbouw. Als nestmateriaal gaf ik sharpi, mos, co-

cosvazel, grashalmen, wortels en witte watten.

Ze kregen als voeding een gekocht wildzangzaadmengsel en Aves-opfokvoer met wat kiemzaad. Toen de wilg zaad droeg heb ik hier ook iets van gegeven.

Tot mijn verrassing zag ik op 9 mei dat er een begin van een nest was gemaakt in een nestkastje. De pop maakte het nest, de man vertoonde zijn merkwaardige balts. Met nauwsluitende veren, platte lichaamshouding en hangende vleugels bewoog hij zich zijdelings heen en weer. De trapsgewijs geschikte veren van de staart stonden recht op als een waaier. Soms sprong de man in deze houding steeds van de zitstok op en neer. Hij zong hierbij vurig. Op 18 mei was het eerste ei er. Er werden 3 eieren gelegd. Op 31 mei kwam het eerste ei uit en op 1 juni de andere twee. De pop had de eischalen na het uitkomen opgegeten.

Ik gaf nu als extra voeding buffalowormen en miereneieren. Ik zag dat het eivoer de eerste levensdagen van de jongen haast niet gegeten werd. De buffalowormen en miereneieren wel. Later werd ook het eivoer goed opgenomen.

Ik wist niet welke ringmaat ik moest nemen. Ik besloot 2,5 mm te nemen omdat ik graag zo klein mogelijke ringen gebruik. Ik moest de jongen al op de 3e dag ringen. Om de ringen zat ventielslang. Op 12 juni zaten de jongen op de rand van het nest. Op 13 juni verlieten ze al het nest. Ze konden nagenoeg nog niet eens vliegen. Ik heb toen wat takken op het gazenrek gedaan en de jongen steeds op deze takken gezet. Ze werden zo ook goed gevoed door de ouders. Als ze in een hoekje gaan zitten is dit misschien nog maar de vraag. Na enkele dagen waren deze takken overbodig en weer verwijderd.

Op 17 juni had de pop weer bijna een nest klaar en ze had weer een nestkastje gekozen. Op 21 juni had ze het eerste ei. Deze keer heb ik de eieren geraapt. Op 24 juni zijn de eieren teruggelegd. Er werden nu 4 eieren gelegd. Op 6 juli had ze vier jongen. Alles verliep eigenlijk net zo als bij het eerste nest.

De jongen verlieten in de volière eigenlijk veel te snel hun nest. (Althans bij dit koppel.)

Na dit heeft de pop nog een nest gehad met 4 eieren. Ditmaal werd het in de takken gemaakt. De jongen van dit nest verlieten het nog een dag eerder. Van deze 4 jongen ging er één dood. In totaal had ik nu tien jongen.

Vlak voor de rui ben ik begonnen met intensief rood door het drinkwater te doen. Voorts kregen ze af en toe wat bessen van de lijsterbes.

Nu is het eind oktober 1988 en is het oude koppel met de eerste jongen bijna door de rui. Ze zijn prachtig op kleur. De jongen lijken al bijna geheel op de ouders. Alle tien jongen leven nog. Het zijn vier poppen en zes mannen.

Ik heb zeer veel belangstelling gehad met deze vogels. Gezien de reacties is er een zeer grote toekomst voor ze weggelegd.

Open dag Diergeneeskunde

Op zaterdag 8 april a.s. organiseert de faculteit Diergeneeskunde van de Utrechtse Universiteit een open dag voor iedereen. Dit ter gelegenheid van de 353ste verjaardag van de universiteit. Op deze dag zullen alle klinieken van de faculteit voor het publiek geopend zijn. Evenals de vakgroepsgebouwen en het hoofdgebouw. Er is een leuke route uitgezet, waarlangs de bezoekers allerlei demonstraties, presentaties, operaties en vooral levende dieren tegenkomen.

Een greep uit het programma: Kreupelheidsonderzoek, hoefmederij in werking, paard- en ponyrijden in de binnenmanege, operaties en narcose, echografisch onderzoek, spermawinning, activiteiten in de verloszaal, röntgenfoto's, laboratoriumtechnieken, huisvesting proefdieren, weidevogels, DNA, huidschimmels, parasieten onderwijsverzameling anatomie en pathologie, paard met hartafwijking, longonderzoek, internationale samenwerking.

De open dag duurt van 10.00 tot 16.00 uur. Na 14 uur is er geen gelegenheid meer om de volledige rondgang te maken. De toegang is gratis.

Plaats: De Uithof, Utrecht-Oost. Volg de parkeeraanwijzingen. Int.: tel. 030-535353.

Voor een goede voorlichting
over vogels houden.....

De papegaai als

seel

De papegaai en de wet

Door
Drs. W. Noteboom, Drs. A. Peels voor-
malig co-assistent aan de Faculteit
der Diergeneeskunde

en
Dr. J.T. Lumelj
Hoofd Afdeling Vogels en Bijzonde-
re Dieren Vakgroep Geneeskunde
van Gezelschapsdieren Faculteit der
Diergeneeskunde Rijksuniversiteit
Utrecht

Voorwoord

Gedurende 10 achtereenvolgende maanden zal in 'Onze Vogels' een artikelenserie worden gepubliceerd met als hoofdtitel 'De papegaai als huisdier'. De volgende onderwerpen zullen achtereenvolgens aan de orde komen: 1. De papegaai en de wet; 2. Soorten en herkomst; 3. Aanschaf van een papegaai; 4. Huisvesting en verzorging; 5. Reiniging en desinfectie; 6. De voeding; 7. Voedingsadvies papegaai en kakatoes; 8. Ziekte en ziektepreventie; 9. Kweek in gevangenschap; 10. Geslachtsbepaling bij papegaaien. De oorspronkelijke aanzet tot het schrijven van deze artikelenserie werd gegeven door de Werkgroep Vogels van de Commissie Gezondheid en Welzijn Gezelschapsdieren. Een commissie met o.a. vertegenwoordigers van de Maatschappij voor Diergeneeskunde en de Dierenbescherming en voorts andere voornamelijk liefhebbersorganisaties, ter advisering van het Ministerie bij de voorbereiding van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren. Daar er met betrekking tot het houden van papegaaien als huisdier bij veel (potentiële) eigenaren nogal wat onwetendheid heerste, werd vanuit deze werkgroep de wens geuit te komen tot voorlichtingsmateriaal met betrekking tot het houden van de papegaai als huisdier. In dit kader werd gedacht aan een voorlichtingsfolder.

Als uitgangsmateriaal voor deze publieksfolder zou een literatuuronderzoek dienen dat zou worden uitgevoerd door de Afdeling Vogels en Bijzondere die-

ren van de Vakgroep Geneeskunde van Gezelschapsdieren der Rijksuniversiteit Utrecht, aangevuld met praktijkinformatie van diverse kwekers en liefhebbers.

Daar de in dit kader verzamelde hoeveelheid informatie te omvangrijk was om in een folder op te nemen en daar de informatie van praktisch belang leek voor de (potentiële) papegaaieneigenaar, werd besloten deze informatie in

de vorm van een artikelenserie te publiceren.

Onze dank gaat speciaal uit naar de heer Ruhof, voorzitter van de parkietensociëteit, en de heer De Geus, secretaris van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, beiden ook leden van de Werkgroep Vogels, voor hun kritische kanttekeningen bij het manuscript.

De

Dit eerste artikel is voor een belangrijk deel ontleend aan de voordracht van Schleedoorn op het papegaaient symposium dat in 1988 in Doorn door de Parkieten Speciaal Club werd georganiseerd, en voorts op de diverse Wetsartikelen (zie achteraan).

De afgelopen decennia zijn steeds meer dier- en plantensoorten in hun voortbestaan bedreigd geraakt. Een van de belangrijkste redenen hiervan is de aantasting van de leefgebieden van de diverse soorten. Daarnaast is overexploitatie ook een factor van betekenis. De drijfveer achter overexploitatie is vaak de internationale handel. Het zijn met name de toegenomen transportmogelijkheden die het de handel mogelijk maakt in korte tijd vele dieren en planten en de daarvan afgeleide producten van de 'producer-landen' (vooral ontwikkelingslanden) te transporteren naar de 'consumer-landen' (vooral de Westerse wereld) om zodoende aan de vraag in deze landen te voldoen en deze vraag zelfs te stimuleren.

Om aan deze overexploitatie een einde te maken is aan het begin van de zeventiger jaren de Conventie van Washington tot stand gekomen (CITES = Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and flora). Momenteel zijn meer dan 90 landen aangesloten bij deze Conventie. In Nederland wordt dit verdrag voor het merendeel der diersoorten al sinds 1977 toegepast door middel van de Wet Bedreigde Uitheemse Diersoorten (Wet BUD). Vanaf 1 januari 1984 wordt de conventie hier in Nederland volledig toegepast als gevolg van maatregelen genomen in EEG-verband. Hiervoor worden de Wet BUD en de In- en Uitvoerwet gebruikt.

De Conventie van Washington

De Conventie van Washington is bedoeld als basis voor internationale samenwerking ter bescherming van bedreigde plant- en diersoorten tegen een overmatige exploitatie door de internationale handel. De soorten waarop de conventie van toepassing is zijn opgenomen in drie bijlagen (Appendix I, II en III). De conventie is o.a. van toepassing op alle papegaaienten (kakatoes, loris, papegaaien en parkieten) met uitzondering van de valkparkiet (*Nymphicus hollandicus*) en de grasparkiet (*Melopsittacus undulatus*).

Appendix I van de Conventie bevat soorten die met uitsterven worden bedreigd en waarin nog handel zou kunnen plaatsvinden. De handel in levende of dode exemplaren van dergelijke soorten of herkenbare delen en producten daarvan is gebonden aan zeer strenge regels en wordt slechts bij hoge uitzondering toegestaan. Handel voor overwegend commerciële doeleinden is niet toegestaan. Wel is handel toegestaan in gefokte dieren mits hierbij wordt voldaan aan een aantal voorwaarden zoals die zijn vastgelegd in de Conventie en resoluties terzake. Zo dient bijvoorbeeld de tweede generatie (de z.g. F2-generatie) in gevangenschap te zijn bereikt alvorens van fok mag worden gesproken.

Appendix II bevat soorten die weliswaar niet direct met uitsterven worden bedreigd maar die wel in een dergelijke situatie zouden kunnen geraken indien de handel in levende of dode exemplaren van dergelijke soorten of herkenbare delen en producten daarvan niet zou worden gereguleerd. Appendix II bevat ook soorten die op zich niet bedreigd zijn maar gemakkelijk verwisseld kunnen worden met soorten uit Appendix I en II die wel bedreigd worden ('look-alike'-soorten). Dat zijn dus alle papegaaienten die niet op Appendix I voorkomen, met uitzondering van de valkparkiet en de grasparkiet.

Appendix III bevat soorten die worden beschermd binnen een bepaalde Partijstaat. Dit is niet op papegaaienten van toepassing.

De regulering van de internationale handel is gebaseerd op een systeem van vergunningen en certificaten die slechts mogen worden afgegeven indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Deze vergunningen en certificaten moeten bij de douane worden overlegd wanneer de betreffende soort(en) een land verlaten of binnenkomen. De wettelijke basis wordt in Nederland gevormd door de Wet BUD en het In- en Uitvoerbesluit.

Wet Bedreigde Uitheemse Diersoorten (Wet BUD)

In Nederland zijn een aantal beschermde maatregelen getroffen die verder gaan dan de bepalingen van de Europese verordeningen. Zo geldt voor

levende papegaaienten die resoreten onder de Wet BUD naast een verbodsbepaling betreffende handelsactiviteiten ook een bezitsverbod. Daarnaast worden hier in Nederland meer soorten als ernstig bedreigd beschouwd dan in EEG-verband. De meeste papegaaienthouders en -kwekers zullen vooral te maken kunnen krijgen met een bezitsverbod. Het is thans zo dat het verboden is onder zich te hebben (houden), te koop aan te bieden, te verkopen of af te leveren de papegaaienten genoemd in de z.g. BUD-lijst (zie bijlage 1).

De Wet BUD biedt de mogelijkheid ontheffing te verkrijgen van het bezitsverbod. Gelet op het doel van de wet, het leveren van een bijdrage tot de instandhouding van bedreigde uitheemse diersoorten in het wild, wordt een restrictief ontheffingsbeleid gevoerd. In de regel wordt voor uit het wild afkomstige exemplaren geen ontheffing verleend. Dit uitgangspunt brengt met zich mee dat ontheffingen slechts dan worden verleend indien gewichtige redenen van algemeen belang hiertoe roepen. Daarbij dient b.v. gedacht te worden aan onderzoek ten behoeve van de medische wetenschap, onderzoek gericht op het verkrijgen van kennis over betrokken diersoorten en educatie.

Indien fok in gevangenschap de enige mogelijkheid is om de diersoort voor uitsterven te behoeden kan dit reden zijn voor het geven van een ontheffing. Met betrekking tot in gevangenschap geboren dieren wordt een soepel ontheffingsbeleid gevoerd. Dit geldt eveneens voor dieren die reeds in Nederland aanwezig waren voordat de bepaling van de Wet BUD daarop van toepassing werd (1977). Wel wordt hier als voorwaarde gesteld dat de nieuwe houder dient te beschikken over huisvesting die is aangepast aan soortspecifieke eisen en dat een goede verzorging gewaarborgd kan worden. Aan de ontheffing kunnen voorschriften worden verbonden. Zo kan voorgeschreven worden dat de dieren het adres van de ontheffinghouder niet zonder toestemming mogen verlaten. Bij overdracht aan derden dient de nieuwe eigenaar vooraf ontheffing aan te vragen. Ook voor eventuele nakweek dient men direct na de geboorte ontheffing aan te vragen.

Een ontheffing kan worden aangevraagd bij de Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer (NMF) te Den Haag. Evenals in 1977, toen voor het eerst een aantal soorten onder de werking van verbodsbepalingen van de Wet BUD werd gebracht, bestond ook in 1984 de mogelijkheid om de voor de eerste maal aangewezen soorten die men reeds in zijn bezit had bij de aanwijzing aan de Directie NMF van het Ministerie van Landbouw en Visserij te melden. Ook bij de komende aanpassingen zal deze mogelijkheid geboden worden.

In- en uitvoerbesluit bedreigde uitheemse dier- en plantesoorten.

Van de In- en Uitvoerwet is gebruik gemaakt ter uitvoering van de Conventie van Washington en de Europese verordeningen daar waar de Wet BUD hiervoor niet gebruikt kon worden. Via algemene maatregel van bestuur zijn in 1985 in het In- en Uitvoerbesluit Bedreigde Uitheemse Dier- en Plantesoorten wettelijke bepalingen gesteld ten aanzien van ondermeer alle niet in de Wet BUD genoemde papegaaiachtigen (m.u.v. de valkparkiet en grasparkiet) voor wat betreft de in- en doorvoer. Voor de soorten genoemd in dit besluit geldt geen bezitsverbod. Papegaaihouders en -kwekers zullen in de regel slechts bij im- of export met dit besluit te maken krijgen.

Veterinaire bepalingen bij invoer

Om besmettelijke ziekten van vogels uit Nederland te weren, zijn middels de **Beschikking In- en doorvoer Papegaaien en Papegaaiachtigen 1977** wettelijke regels gesteld voor de invoer van papegaaien. Zo is de in- en doorvoer van papegaaien verboden uit de landen: Argentinië, Columbia, Hongkong, Indonesië, Brazilië, Senegal, Thailand, Oost-Timor en Paraguay. Bij invoer uit andere landen gelden strenge regels. Papegaaien die geïmporteerd worden moeten in het land van oorsprong 45 dagen in een goedgekeurde quarantaine-ruimte geweest zijn (behalve vogels uit België en Luxemburg). Tijdens die periode mogen er geen gevallen opgetreden zijn van Pseudovogelpest (**Newcastle disease**), Vogelcholera (**Pasteurella multocida**), Pacheco disease (**Herpesvirus infectie**), Psittacosis of papegaaienziekte (**Chlamydia psittaci**) en Pullorum (**Salmonella pullorum infectie**). Bovendien moet het land van oorsprong gedurende een periode van zes maanden vóór het transport vrij geweest zijn van Klassieke Vogelpest (Influenza A infectie).

De vogels moeten op de dag van inladen worden onderzocht en verzonden worden in kratten die aan de eisen voldoen, vergezeld van een volledig ingevuld oorsprongs- en gezondheidscertificaat van de Veterinaire Dienst van het land van verzending. Bij aankomst in Nederland volgt een verplichte quarantaine van 30 dagen in een goedgekeurde quarantaineruimte (**Beschikking aanwijzing quarantaine ruimte papegaaien en papegaaiachtigen 1977**). Tijdens deze periode wordt gecontroleerd op Vogelpest, Pseudovogelpest en Vogelcholera. Als een van deze ziekten wordt gediagnostiseerd kan de hele zending vernietigd worden op kosten van de importeur. Bij verdenking op papegaaienziekte tijdens de quarantaine periode dienen de vogels gedurende 45 dagen met chloortetracycline behandeld te worden en wordt de quarantaine verlengd door de inspecteur tot de behandeling voorbij is en de symptomen verdwenen zijn. Als uitzondering op bovengenoemde regels is het toegestaan om een of twee vogels per gezin of alleenreizend persoon in te voeren op voorwaarde dat de vogels vergezeld gaan van een door de Veterinaire Dienst van het land van Oorsprong, uiterlijk twee maanden tevoren afgegeven en ondertekende verklaring. Hierin moet staan dat de vogels vrij zijn van Vogelpest, Pseudovogelpest, Vogelcholera en Pullorum.

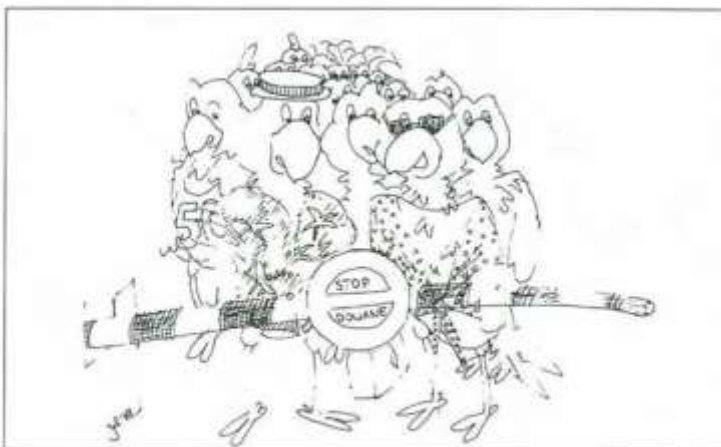
Toekomstige wettelijke bepalingen

Flora- en Fauna wet. Ter inzage ligt nu het voorontwerp van de nieuwe Flora- en Fauna wet. Het doel een integrale bescherming te bieden aan zowel inheemse als ook uitheemse dier- en plantensoorten wordt thans verwezenlijkt door de Vogelwet 1936, de Jachtwet, de Natuurbeschermingswet, de

Nuttige Dierenwet 1914, de Wet BUD en het In- en Uitvoerbesluit Bedreigde Uitheemse Dier- en Plantensoorten. De Flora- en Fauna wet zal hiervoor een vervanging zijn. Grote veranderingen t.a.v. de huidige Wet BUD en het In- en Uitvoerbesluit zijn niet te verwachten.

Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren. Al gedurende enkele jaren wordt er gewerkt aan de totstandkoming van een wetgeving die de gezondheids- en welzijnsaspecten van dieren regelt. Het wetsvoorstel voor een Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren heeft als doelstelling het welzijn te verbeteren van dieren die in gevangenschap gehouden worden, rekening houdende met alle daarbij van belang zijnde factoren. Het gaat hierbij om de verbetering van het welzijn van het individuele dier dat gehouden wordt. Op grond van het thans ingediende wetsvoorstel voor een Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren, kan verboden worden dieren te houden, behorende tot krachtens dat Wetsvoorstel aangewezen soorten.

Naast een absoluut verbod om bepaalde diersoorten te houden kunnen ook diersoorten aangewezen worden die slechts gehouden mogen worden indien men aan bepaalde voorwaarden voldoet. Zo gaan er geluiden dat o.a. het houden van papegaaiachtigen (m.u.v. de valkparkiet en grasparkiet) slechts toegestaan wordt indien men blijk heeft gegeven over voldoende deskundigheid te beschikken omtrent het houden van deze dieren. Tevens zou men langer dan een jaar lid moeten zijn van een liefhebbersvereniging. Deze vereniging dient wel erkend te zijn door het Ministerie van Landbouw en Visserij. De precieze inhoud van deze wet (zelfs van het wetsvoorstel) is

Illustratie getekend door Jef Goossens

Wet

De

momenteel nog aan discussie onderhevig. Het is voorlopig dan ook niet te verwachten dat de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren binnen afzienbare tijd aangenomen zal worden door de Tweede kamer.

Omvang van de handel

Sinds 1984 brengt Nederland jaarlijks verslag uit aan de CITES over de aantallen geïmporteerde in het wild gevangen soorten papegaaiachtigen. Voorheen hield de Veterinaire Dienst lijsten bij van de dagelijkse import op Schiphol, maar daarop werd niet gedifferentieerd op soort of tussen wildvang en kweek in gevangenschap. Met name deze laatste lijsten waren vrij onnauwkeurig. Het CITES jaarverslag van 1984 meldt import van 11.105 papegaaiachtigen; 94 soorten uit 36 landen.

De meest geïmporteerde papegaaien zijn de Fischer's dwergpapegaai (*Agapornis fischeri*) uit Tanzania, de blauwvoorhoofdamazonen (*Amazona aestiva*) uit Zuid-Amerika en de Grijs-Roodstaart (*Psittacus erithacus*) uit Afrika. De laatste jaren neemt het aantal importen gestaag af. Met name uit Z.O.-Azië maar ook uit Zuid-Amerikaanse landen door een veel strengere controle. In Australië is de commerciële export al jaren verboden. Dit tot groot ongenoegen van de vele liefhebbers van Australische papegaaien en parkieten. Dat er ook illegale handel bestaat blijkt onder andere uit vergelijking van de jaarverslagen van de CITES-lidstaten die betrekking hebben op de export naar Nederland. Sommige landen rapporteren export naar Nederland die hier dan niet als import geregistreerd is. Het zou kunnen dat de vogels Nederland illegaal zijn binnengekomen, of dat ze daarvoor al verkocht zijn aan derden.

Importen vanuit Duitsland en België worden niet geregistreerd in het CITES-jaarverslag. Wat ongeregistreerd ons land binnenkomt en uit welk land het vandaan komt is moeilijk te overzien. Belangrijk is dat alle EEG-landen in de toekomst samenwerken om de handel op uniforme wijze te reguleren. De laatste jaren wordt er meer en meer melding gemaakt van diefstal van bijzondere vogels uit dierenparken en privé-collecties. Hierbij lijkt het te gaan om georganiseerde bendes met verstand van zaken die bepaalde vogels verkrijgbaar op bestelling stelen. Hieruit blijkt de noodzaak om te komen tot een adequate identificatie en registratie van papegaaien.

Literatuur
SCHLEEDOORN, A.H.M. De papegaai

en de wet. Papegaaiensymposium 1988. P.S.C. 1988, pp 11-22.

WETSARTIKELLEN:

- Beschikking aanwijzing quarantaineruimten papegaaien en papegaaiachtigen 1977 (Min.v.Econ.zaken, Landb. & Visserij)
- Beschikking in- en doorvoer papegaaien en papegaaiachtigen 1977 (Min.v.Landb. & Visserij)
- In- en uitvoerbeschikking bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten 1984 (Min.v.Econ.zaken, Landb. & Visserij)
- Toelichting op de wettelijke maatregelen ten uitvoering van de conventie van Washington (CITES) in Nederland. 3e herziene druk, Den Haag: Min.v.Landb. & Visserij 1986
- Wet Bedreigde Uitheemse Diersoorten

Bijlage I

- Hoederachtigen (Galliformes)
 - Roodsnavelkoko
 - Mesbekpauwies
 - Gehoornde Goean
 - Witvleugelgoean
 - Spix' Fluitgoean
 - Fluitgoean
 - Prairiehoen
 - Hamerhoen
 - Montezumakwartel
 - alle soorten bergsneeuwhoenders
 - Tadjourafrankolijn
 - Bloedfazant
 - Blyths Tragopan
 - Cabots Tragopan
 - Westelijke Tragopan
 - Argusfazant
 - Chineze Glansfazant
 - Sclaters Glansfazant
 - Keizerfazant

- Duifachtigen (Columbiformes)
 - Manenduil
 - alle soorten kroonduiven
 - Mindoromuskaatduif

- Papegaaiachtigen (Psittaciformes)
 - Palmkaketoe
 - Ponapé lori
 - alle soorten Pacificische lori's
 - Maskerparkiet
 - Hoornparkiet
 - Borstelkop papegaai
 - Grondpapegaai
 - Australische Nachtpapegaai
 - Mauritius parkiet
 - alle soorten hyacinthara's
 - Spix's Ara
 - Illigers Ara
 - Geelvleugelara
 - Soldatenara
 - Roodwangara
 - Buffons Ara
 - Blauwkeelara
 - Goudparkiet

Geeloorparkiet
alle soorten dikbekpapegaaien
Blauwkeelconure
Roodkappapegaai

Hispaniola amazone
Geelsnavelamazone
Cubaanse Amazone
Jamaica Amazone
Portoricaanse Amazone
Roodbrilamazone
Roodstaartamazone
Roodkruinamazone
Geelvleugelamazone
Wijnkleurige Amazone
St. Lucia Amazone
Roodkeelamazone
St. Vincent Amazone
Keizeramazone
Kakapo of Uilpapegaai
Paradijsparkiet
Oranjebuikparkiet
Goudpluimparkiet
Geelwangmuspapegaai

- Koekoeksvogels (Cuculiformes)
 - Prins Ruspoli's Toerako
 - Witkuiltorako
 - Purperkuiltorako

- Trogons (Trogoniformes)
 - Quetzal

- Scharrelaarvogels (Coraciiformes)
 - Heimneushoornvogel
 - Narcondamneushoornvogel
 - Dubbelhoornige Neushoornvogel
 - Roodbruine Neushoornvogel
 - Gewone Neushoornvogel

- Spechtvogels (Piciformes)
 - Witbuikspecht
 - Keizerspecht
 - Grote Geschubde Groene Specht

- Zangvogels (Passeriformes)
 - Halsbandcotinga
 - Zwartpurperen Cotinga
 - alle soorten rotschanen
 - Kochs Pitta
 - West-Australische Doornkruiper
 - Siantarazwaluw
 - alle soorten kaalkopkraaien
 - alle soorten borstelvogels
 - Witkeelbrilvogel
 - Helmhoningeter
 - Balispreeuw
 - alle soorten paradijsvogels

osel

De